

**Nibud
Scholierenonderzoek
2008-2009**

Nibud Scholierenonderzoek 2008-2009

Utrecht, 2009

Inhoud

VOORWOORD	3
1. INLEIDING	4
1.1 DOELSTELLING	4
1.2 METHODE VAN ONDERZOEK	4
1.3 ACHTERGRONDVARIABLEN	4
1.4 LEESWIJZER.....	6
2. INKOMSTEN	7
2.1 TOTALE INKOMSTEN	7
3 BIJBAANTJES EN VAKANTIEWERK.....	12
3.1 BAANTJES ALGEMEEN.....	12
3.2 TYPE BAANTJES.....	13
3.3 AANTAL UUR DAT EEN SCHOLIER WERKT	17
4 UITGAVEN	19
4.1 TOTALE UITGAVEN	19
4.2 BESTEDINGEN PER UITGAVENPOST	20
4.3 UITGAVEN AAN KLEDING	25
4.4 UITGAVEN AAN DE MOBIELE TELEFOON	25
4.5 AANKOPEN VIA INTERNET	27
5. BANKZAKEN	28
5.1 BANKREKENING	28
5.2 INTERNETBANKIEREN	29
6. SPAREN	30
6.1 SPAARGEDRAG.....	30
6.4 SPAARDOELEN	32
7. LENEN EN SCHULDEN	33
7.1 LEENGEDRAG	33
7.2 MENING OVER LENEN	35

7.3 LEENTYPE.....	36
7.4 GELD TE KORT.....	36
8. OMGAAN MET GELD	38
8.1 GELDTYPES	40
9. CONCLUSIES	43

Voorwoord

Dit rapport presenteert de resultaten van een onderzoek dat tussen oktober en december 2008 is gehouden onder scholieren uit het voortgezet onderwijs. Op deze plaats willen we alle scholieren bedanken voor hun medewerking aan dit onderzoek! Bij het Nibud hebben verschillende personen met plezier gewerkt aan dit onderzoek. Ir. Fenneke Holthuis en drs. Anna van der Schors zijn verantwoordelijk voor de analyses van de resultaten, ir. Sanne Lamers heeft geadviseerd bij het onderzoek en de rapportage, en drs. Marijke van Ewijk heeft de tekst geredigeerd. Het Nibud onderzoekt al 25 jaar de portemonnee van de middelbare scholieren en hoe ze omgaan met geld. Dit rapport is de tiende in de reeks van Nationaal Scholierenonderzoeken.

1. Inleiding

Het Nibud geeft al 30 jaar voorlichting aan consumenten over omgaan met geld. Het Nibud vindt het belangrijk dat ook jongeren kennis maken met geld, om hun voor te bereiden op hun latere verantwoordelijkheden op dit terrein. Daarom ontwikkelt het Nibud onder andere lesmaterialen, heeft het een website voor jongeren en geeft het boekjes uit voor ouders en voor jongeren zelf. Om al deze activiteiten zo goed mogelijk te laten aansluiten bij de praktijk, heeft het instituut betrouwbare kennis nodig over het werkelijke geldgedrag van jongeren. Dat is dan ook precies de reden dat het Nibud het Scholierenonderzoek heeft georganiseerd. In dit onderzoek staat het bestedingsgedrag van scholieren in het voortgezet onderwijs centraal. Het Nibud-Scholierenonderzoek 2008-2009 is alweer het 10^e sinds het Nibud in 1984 begon met onderzoek doen naar het financiële gedrag van scholieren. Enkele resultaten van het Scholierenonderzoek 1984 zijn in dit rapport in kaders te lezen.

1.1 Doelstelling

Het Nibud-Scholierenonderzoek 2008-2009 is georganiseerd onder scholieren in het voortgezet onderwijs. Het gaat om leerlingen van het vmbo-, de havo en het vwo, van 12 tot en met 18 jaar. Onderwerpen zijn de inkomsten en uitgaven van scholieren, hun leen- en spaargedrag en de problemen die zij ervaren bij het omgaan met geld. De gegevens uit dit onderzoek worden gebruikt in de voorlichting aan en voor jongeren over omgaan met geld.

1.2 Methode van onderzoek

Nibud-Scholierenonderzoek 2008-2009 is uitgevoerd door middel van een digitale vragenlijst. Op diverse internetsites die door jongeren worden bezocht, werd een oproep geplaatst voor deelname aan de enquête. De oproep werd onder andere geplaatst op www.nibudjong.nl (de jongerensite van het Nibud), op MSN, op de Digitaalschool en op www.scholieren.com (een site voor scholieren met uittreksels, boekverslagen, werkstukken, etc.). Deze laatste site heeft 1,2 miljoen unieke bezoekers per maand, voornamelijk middelbare scholieren.

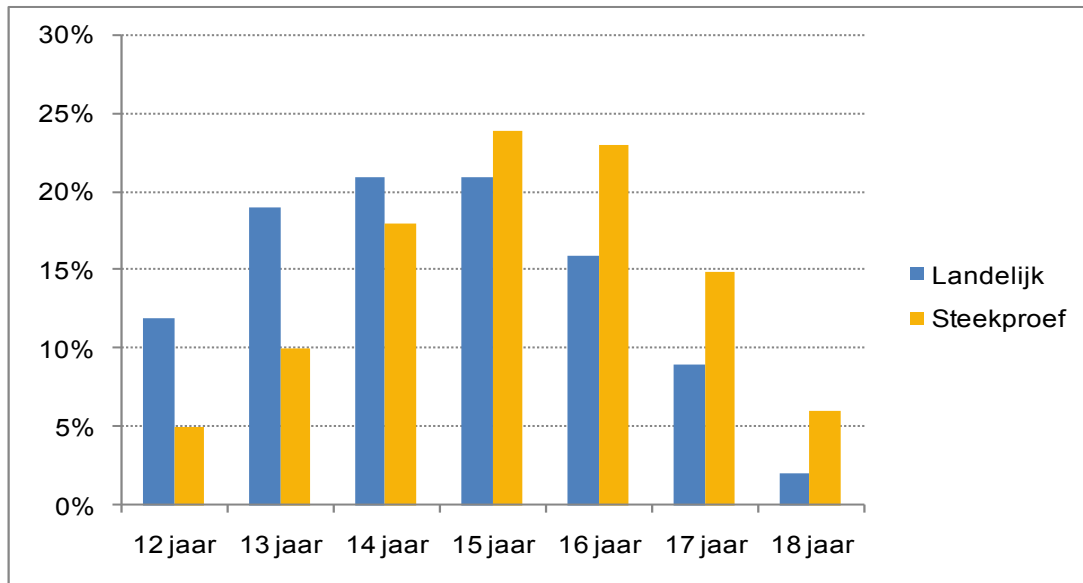
Meer dan 7.500 scholieren hebben in de periode oktober tot en met december 2008 deelgenomen aan het Nibud-Scholierenonderzoek 2008-2009. Zij beantwoordden ruim vijftig vragen over hun inkomsten en uitgaven, en over omgaan met geld. De vragen zijn grotendeels gelijk aan die in eerdere onderzoeken zijn gesteld. De meeste vragen waren meerkeuzevragen; soms moest de leerling een bedrag invullen.

In dit rapport worden de resultaten besproken aan de hand van de zogeheten verklarende variabelen: leeftijd, geslacht en schooltype. Bij het schooltype zijn de resultaten alleen uitgesplitst voor 15- en 16-jarigen. Dit voorkomt leeftijdseffecten.

1.3 Achtergrondvariabelen

De resultaten in dit rapport worden zoals vermeld, besproken aan de hand van een aantal variabelen. Na schoning van de dataset bleven 7294 respondenten over voor de analyses (2454 jongens en 4840 meisjes).

Figuur 1.1 Percentage scholieren naar leeftijd

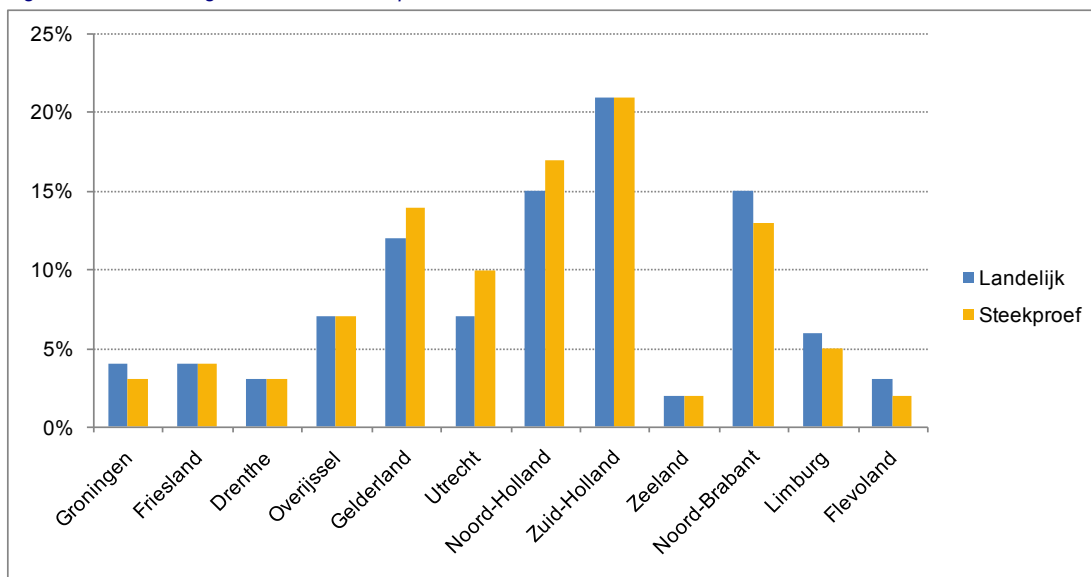

Figuur 1.1 laat zien hoe de leeftijdsopbouw van de scholieren in de steekproef zich verhoudt tot de landelijke leeftijdsopbouw. Scholieren van 12, 13 en 14 jaar zijn ondervertegenwoordigd in de steekproef; scholieren van 16, 17 en 18 jaar en ouder zijn juist oververtegenwoordigd.

In het onderzoek wordt uitgegaan van de volgende leeftijdscategorieën:

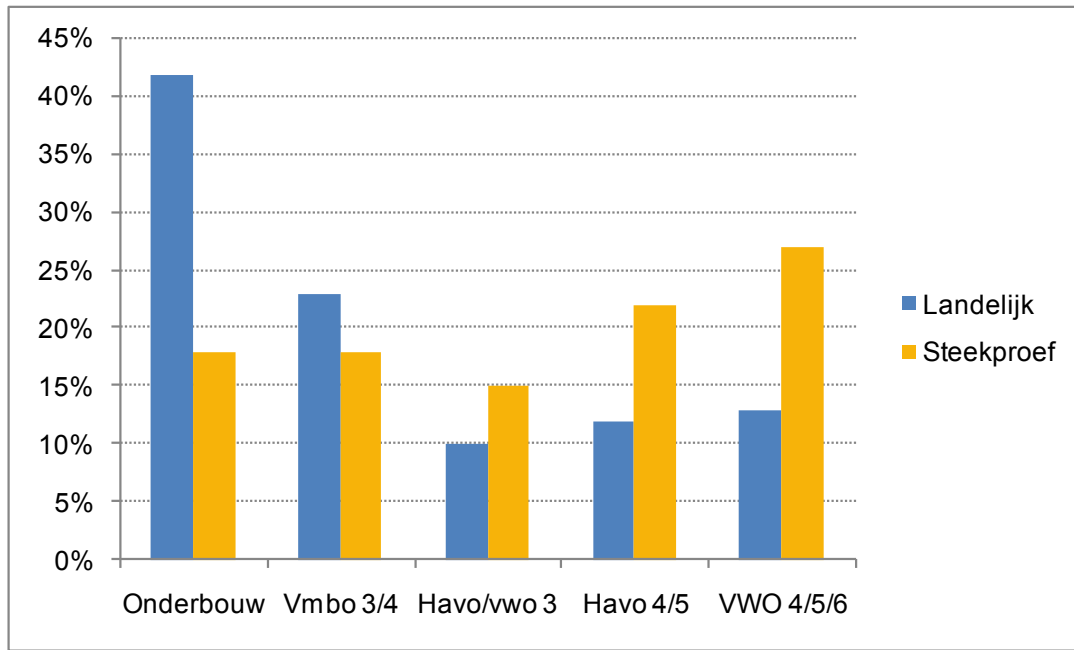
- 12 jaar (inclusief scholieren jonger dan 12 jaar);
- 13-14 jaar;
- 15-16 jaar;
- 17-18 jaar (inclusief scholieren ouder dan 18 jaar).

Figuur 1.2 Percentage scholieren naar provincie

Figuur 1.2 laat zien dat de verdeling van scholieren naar provincie in dit onderzoek, grotendeels overheen komt met de landelijke verdeling.

Figuur 1.3 Percentage scholieren naar schooltype

Figuur 1.3 laat zien dat scholieren in de onderbouw ondervertegenwoordigd zijn in de steekproef ten opzichte van de werkelijke verdeling. Scholieren uit havo 4/5 en uit vwo 4/5/6 zijn juist oververtegenwoordigd. De dataset is uiteindelijk via herweging representatief gemaakt. Daarbij is gebruikgemaakt van de onderwijsstatistieken van oktober 2008; afkomstig van CFI¹. Er is gewogen op provincie, geslacht, leeftijd en schooltype.

1.4 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd.

- Hoofdstuk 2 gaat over de inkomsten van scholieren in het voortgezet onderwijs. Aan de orde komen onder meer zakgeld, kleedgeld en inkomsten uit baantjes.
- Hoofdstuk 3 behandelt het soort werk dat scholieren doen en het aantal uur dat zij werken, zowel tijdens normale schoolweken als in de vakantie.
- Hoofdstuk 4 gaat over de uitgaven van scholieren: waar besteden zij hun geld aan en om welke bedragen gaat het?
- Hoofdstuk 5 gaat over bankzaken.
- Hoofdstuk 6 gaat over het spaargedrag van scholieren.
- Hoofdstuk 7 behandelt het leengedrag van scholieren. Hoe vaak lenen zij geld en bij wie?
- Hoofdstuk 8 gaat over omgaan met geld. Hoe vinden scholieren zelf dat ze met geld omgaan en wat vinden ze lastig aan hun eigen geldzaken?

¹ Het CFI is de uitvoeringsorganisatie van wet- en regelgeving voor onderwijs, cultuur en wetenschap. Het heeft de meest actuele cijfers over het onderwijs. Zie www.cfi.nl.

2. Inkomsten

Dit hoofdstuk gaat over de inkomsten van scholieren. Met hun leeftijd neemt ook hun verantwoordelijkheid voor hun eigen geldzaken toe. De meeste scholieren krijgen geld van hun ouders. Veel scholieren hebben daarnaast inkomsten uit betaalde klusjes thuis, bijbaantjes en vakantiewerk.

2.1 Totale inkomsten

Het inkomen van een scholier bedraagt gemiddeld € 144 per maand. In het Nibud-Scholierenonderzoek 2006-2007 was het gemiddelde scholiereninkomen € 109 per maand. Het gemiddelde inkomen ligt aanzienlijk hoger dan in het Scholierenonderzoek 2006-2007. Dat kan komen doordat er in 2008-2009 voor het eerst specifiek is gevraagd naar het geld dat verdiend wordt met klusjes.

Inkomsten algemeen

Het inkomen van scholieren bedroeg 25 jaar geleden gemiddeld 228 gulden per maand. Omgerekend is dat € 103. In 2009 is het scholiereninkomen gemiddeld € 144 per maand. Deze toename is niet vreemd. Voor een euro kon je in 1984 meer kopen dan in 2009. De totale prijsstijging in de periode 1984 - 2008 bedraagt 63 procent. Voor iets wat in 1984 € 1 kostte, betaal je in 2008 dus € 1,63.

Verschillen naar leeftijd, geslacht en schooltype

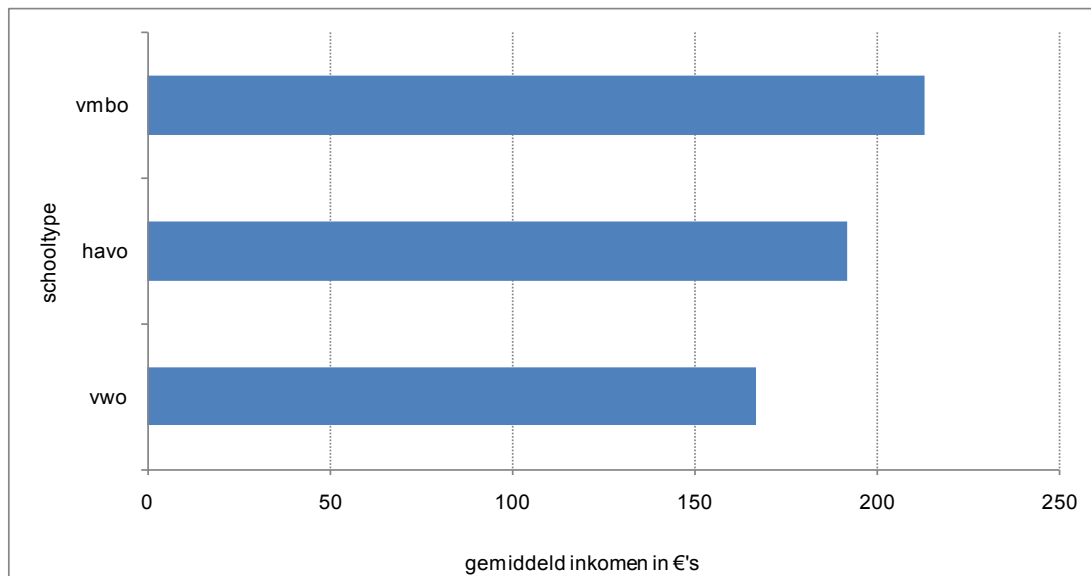
Tabel 2.1 laat zien wat scholieren gemiddeld te besteden hebben. Dit bedrag is een gemiddelde voor alle scholieren, dus ook voor degenen die geen inkomsten hebben. Het gemiddelde inkomen neemt toe met de leeftijd. Jongens hebben gemiddeld € 155 per maand te besteden; meisjes € 133 per maand.

Tabel 2.1 Gemiddeld inkomsten per maand, naar leeftijd (inclusief 0)

	jongens (€)	meisjes (€)	totaal (€)
12 jaar	51	47	49
13 jaar	84	75	79
14 jaar	108	102	105
15 jaar	181	150	165
16 jaar	239	203	221
17 jaar	284	236	259
18 jaar	401	311	358
totaal	155	133	144

Figuur 2.1 laat zien dat 15- en 16-jarige vmbo'ers gemiddeld een hoger inkomen hebben dan hun leeftijdsgenoten op de havo en het vwo.

Figuur 2.1 Gemiddeld inkomsten per maand van 15-en 16-jarige scholieren, naar schooltype (inclusief 0)

Inkomstenbronnen naar geslacht en leeftijd

Tabel 2.2 geeft weer hoe de inkomsten zijn verdeeld over de verschillende inkomstenbronnen. Het gaat om gemiddelde maandbedragen van de scholieren die daadwerkelijk inkomsten uit deze bron ontvangen.

Voor alle inkomstenbronnen geldt dat jongens meer geld ontvangen dan meisjes. Jongens krijgen iets meer geld van hun ouders dan meisjes, en verdienen meer met hun baantje en vakantiewerk. Een jongen verdient € 153 in de maand met een baantje, tegen € 135 per maand door een meisje.

Tabel 2.2 Gemiddelde inkomsten per maand, naar geslacht (exclusief 0)

	jongens (€)	meisjes (€)	totaal (€)	jongens (%)	meisjes (%)	totaal (%)
geld van ouders	64	61	62	94	96	95
baantje	153	135	144	49	47	48
vakantiewerk*	75	44	60	48	41	44
totaal	158	135	147	98	98	98

* inkomsten uit vakantiewerk zijn omgerekend naar een maandelijks gemiddelde

Tabel 2.3 laat per leeftijdscategorie zien welke bedragen scholieren uit de verschillende inkomstenbronnen ontvangen. De gemiddelde bedragen gelden voor scholieren die daadwerkelijk inkomsten hebben uit de betreffende bron (exclusief 0). Het inkomen van scholieren neemt toe met de leeftijd. Oudere scholieren krijgen meer geld van hun ouders dan jongere scholieren. Bovendien hebben zij meer inkomsten uit baantjes en uit vakantiewerk.

Tabel 2.3 Gemiddelde inkomsten per maand, naar leeftijd (exclusief 0)

	12 jaar (€)	13-14 jaar (€)	15-16 jaar (€)	17-18 jaar (€)	totaal (€)
geld van ouders	41	56	71	82	62
baantje	84	94	153	215	144
vakantiewerk*	20	31	65	96	60
totaal	51	94	193	295	147

* inkomsten uit vakantiewerk zijn omgerekend naar een gemiddelde per maand

Inkomstenbronnen

In 1984 vroegen we jongeren of zij 'andere inkomsten' hadden en of zij 'reisgeld of ander geld van ouders' kregen. Anno 2009 vroegen we of ze ook 'belgeld' (voor de mobiele telefoon) kregen van hun ouders.

Tabel 2.4 laat per leeftijdscategorie zien welk percentage scholieren inkomsten uit de betreffende bron heeft. Het percentage scholieren dat geld krijgt van de ouders, ligt bij jongere scholieren hoger dan bij oudere scholieren. Bijna alle 12-jarigen krijgen geld van hun ouders. Onder scholieren van 17 en 18 jaar is dat 74 procent. In vergelijking met de jongere scholieren hebben oudere scholieren vaker inkomsten uit een baantje en uit vakantiewerk.

Tabel 2.4 Percentage scholieren met inkomsten uit verschillende bronnen, naar leeftijd

	12 jaar (%)	13 jaar (%)	14 jaar (%)	15 jaar (%)	16 jaar (%)	17 jaar (%)	18 jaar (%)	totaal (%)
geld van ouders	97	98	97	93	94	93	74	95
baantje	16	30	40	57	71	75	72	48
vakantiewerk*	14	27	35	51	67	74	76	44

* inkomsten uit vakantiewerk zijn omgerekend naar een gemiddelde per maand

Geld uit werk

In 1984 verdienden scholieren met een baantje tijdens de schoolweken gemiddeld € 65 per maand, tegen € 144 per maand in 2009. De inkomsten uit vakantiewerk bedroegen in 1984 € 47 per maand, tegen € 60 per maand in 2009.

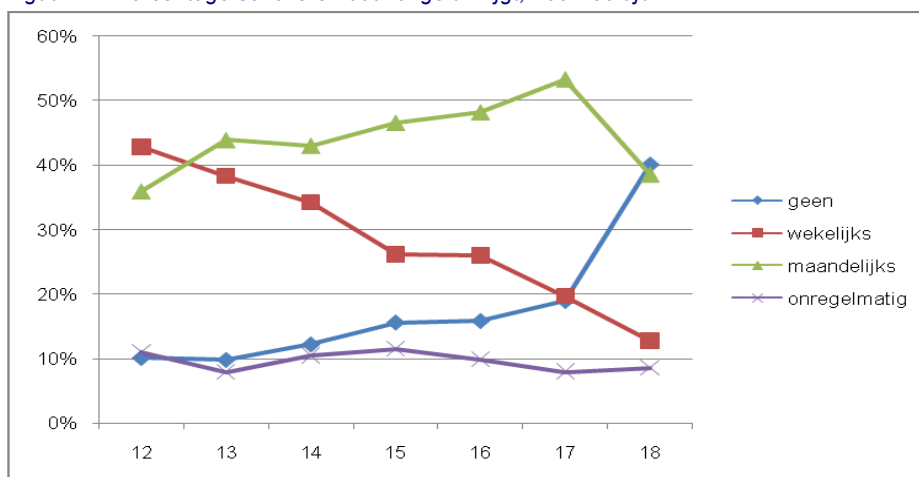
Rekening houdend met de stijging van de lonen, lijkt het er op dat de gemiddelde inkomsten uit een baantje tussen 1984 en 2009 iets zijn toegenomen. Eén van de verklaringen daarvoor is dat jongeren tegenwoordig meer uren per week werken (8 uur in plaats van 5).

2.2 Zakgeld, kleedgeld en belgeld

Veel ouders vragen het Nibud advies over zak- en kleedgeldbedragen. Ook blijken ouders steeds vaker advies te vragen over de bedragen die zij aan hun kinderen willen geven voor de mobiele telefoon (het zogeheten belgeld). Dit jaar is er daarom in het Scholierenonderzoek voor het eerst ook gevraagd naar de hoogte van het belgeld.

In figuur 2.2 staat per leeftijd of, en met welke frequentie scholieren zakgeld krijgen. Het percentage scholieren dat zakgeld per week krijgt, neemt af met de leeftijd. Op 18-jarige leeftijd krijgen veel scholieren geen zakgeld meer.

Figuur 2.2 Percentage scholieren dat zakgeld krijgt, naar leeftijd

Zakgeld

Ongeveer 85 procent van de scholieren krijgt zakgeld van zijn ouders. Dit percentage is in de loop van de jaren behoorlijk stabiel. Rekening houdend met wat scholieren kunnen kopen van hun zakgeld, krijgen zij in 2009 niet meer zakgeld dan in 1984. In 1984 kregen scholieren gemiddeld € 18,50 per maand; in 2009 is dit € 28. Ouders van nu zijn dus niet meer of minder vrijgevig geworden dan in 1984.

Tabel 2.5 laat per leeftijdscategorie zien hoeveel zakgeld, kleedgeld en belgeld scholieren gemiddeld krijgen. Deze bedragen gelden alleen voor de scholieren die daadwerkelijk zakgeld, kleedgeld en/of belgeld krijgen. Het totaalbedrag is het bedrag dat scholieren in totaal krijgen van hun ouders krijgen.

Het gemiddelde zakgeldbedrag neemt toe met de leeftijd. Dat geldt ook voor het gemiddelde kleedgeldbedrag. Het kleedgeldbedrag van scholieren in het Nibud-Scholierenonderzoek, is iets toegenomen ten opzichte van dat in het Nibud-Scholierenonderzoek 2006-2007, namelijk € 64 per maand nu, tegen € 57 twee jaar terug.

Belgeld bedraagt gemiddeld € 16 in de maand.

Jongens krijgen gemiddeld meer zak- en kleedgeld dan meisjes. Zo krijgt een jongen die kleedgeld krijgt, € 69 per maand en meisjes € 60 per maand.

Tabel 2.5 Geld van ouders per maand, naar leeftijd (exclusief 0)

	12 jaar (€)	13 jaar (€)	14 jaar (€)	15 jaar (€)	16 jaar (€)	17 jaar (€)	18 jaar (€)
zakgeld	19	23	25	30	31	36	50
kleedgeld	58	56	64	65	66	66	77
belgeld	15	15	15	17	17	18	25

totaal	41	50	62	69	73	75	100
---------------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	------------

Geld van ouders

Tegenwoordig krijgen meer scholieren kleedgeld dan in 1984: 22 procent van de scholieren in 1984, tegen 41 procent van de scholieren in 2009. Bij meisjes is dat percentage zelfs bijna verdubbeld (van 24 procent naar 46 procent).

In 1984 bedroeg het gemiddelde kleedgeldbedrag € 38, tegen € 64 in 2009. Kleding is nauwelijks duurder geworden sinds 1984, ongeveer 3 procent. De scholieren uit 1984 zouden nu aan € 39 genoeg hebben om op hetzelfde welvaartsniveau te blijven. Het gemiddelde kleedgeldbedrag bedraagt nu echter nu € 64 per maand: een behoorlijke toename. Ouders zijn dus wel vrijgeviger geworden met kleedgeld.

Tabel 2.6 laat per leeftijdscategorie zien welk percentage scholieren zakgeld, kleedgeld en belgeld krijgt van hun ouders. Bijna alle 12-jarige scholieren krijgen zakgeld, tegen driekwart van de 17- en 18-jarigen. Het percentage scholieren dat kleedgeld krijgt, is licht gestegen ten opzichte van het Nibud-Scholierenonderzoek 2006-2007, namelijk 41 procent nu tegen 34 procent twee jaar geleden. Belgeld wordt vaker gegeven, namelijk aan 53 procent van de scholieren.

Tabel 2.6 Percentage scholieren met inkomsten uit verschillende bronnen van ouders, naar leeftijd

	12 jaar (%)	13-14 jaar (%)	15-16 jaar (%)	17-18 jaar (%)	totaal (%)
zakgeld	90	90	84	75	86
kleedgeld	23	38	49	49	41
belgeld	58	60	50	37	53

Tabel 2.7 laat zien dat meisjes vaker kleedgeld krijgen dan jongens. Ruim een derde van de jongens krijgt kleedgeld, tegen bijna de helft van de meisjes. Bij zakgeld en belgeld zijn die verschillen niet zichtbaar. Jongens krijgen net zo vaak zakgeld en/of belgeld als meisjes.

Tabel 2.7 Inkomsten en aandeel uit verschillende bronnen van ouders, naar geslacht (exclusief 0)

	jongens (€)	meisjes (€)	totaal (€)	jongens (%)	meisjes (%)	totaal (%)
zakgeld	30	25	28	86	85	86
kleedgeld	69	60	64	37	46	41
belgeld	16	16	16	52	55	53
Totaal	64	61	62	94	96	95

3 Bijbaantjes en vakantiewerk

Veel scholieren hebben een baantje of werken tijdens de vakantie. In het Nibud-Scholierenonderzoek is gevraagd naar bijbaantjes tijdens schoolweken en naar baantjes tijdens de vakantie. Dit keer is er specifiek gevraagd naar (betaalde) klusjes dan in voorgaande jaren. Scholieren doen allerlei soorten werk, variërend van betaalde klusjes zoals babysitten en autowassen, tot werk officieel in loondienst, bijvoorbeeld in de supermarkt of in de horeca. De eerste groep omvat de baantjes in het informele circuit. De tweede groep omvat de formele baantjes, meestal op basis van een contract.

3.1 Baantjes algemeen

De volgende tabellen laten de percentages scholieren zien met een baantje en/of vakantiewerk (betaald werk). Het gaat om gegevens van alle scholieren, dus ook van scholieren die geen baantje hebben.

Bijna de helft van de scholieren heeft een baantje tijdens de schoolweken. Jongens en meisjes hebben ongeveer net zo vaak een baantje. Jongens hebben wel vaker vakantiewerk dan meisjes, namelijk 48 procent van de jongens tegen 41 procent van de meisjes.

Tabel 3.1 Percentage scholieren met betaald werk, naar geslacht

	jongens (%)	meisjes (%)	totaal (%)
baantje	49	47	48
vakantiewerk	48	41	44

Tabel 3.2 laat zien dat 16 procent van de 12-jarigen een baantje heeft tijdens de schoolweken. Van de 12-jarigen heeft 14 procent vakantiewerk. Bij de 17- en 18-jarigen liggen de percentages veel hoger. Driekwart van deze groep heeft een bijbaantje en driekwart heeft vakantiewerk.

Tabel 3.2 Percentage scholieren met betaald werk, naar leeftijd

	12 jaar (%)	13-14 jaar (%)	15-16 jaar (%)	17-18 jaar (%)	totaal (%)
baantje	16	35	63	75	48
vakantiewerk	14	31	58	75	44

Tabel 3.3 laat zien dat 15- en 16-jarige scholieren op het vmbo, havo en vwo ongeveer even vaak een baantje hebben.

Tabel 3.3 Percentage 15- en 16-jarige scholieren met betaald werk, naar schooltype

	vmbo (%)	havo (%)	vwo (%)
baantje	62	69	67
vakantiewerk	58	66	60

Baantjes

Ten opzichte van 1984 hebben nu ongeveer evenveel scholieren een baantje tijdens schoolweken: 42 procent in 1984 tegenover 48 procent nu. Wel is het percentage meisjes dat werkt toegenomen: van 37 procent in 1984 naar 47 procent nu. Het percentage werkende scholieren nam in 1984 toe met de leeftijd: van 34 procent van de jongeren jonger dan 14 jaar naar 52 procent van de 18-jarige jongeren. In 2009 is deze toename met de leeftijd sterker: 30 procent van de scholieren jonger dan 14 jaar naar 75 procent van de scholieren van 18 jaar. In 1984 was het percentage scholieren dat werkte redelijk gelijkmatig verdeeld over de leeftijden; in 2009 werken vooral de wat oudere scholieren. In 1984 werkten de scholieren gemiddeld 5 uur per week; nu is dat 8 uur per week.

Het percentage scholieren met een vakantiebaan is sterk toegenomen: van 23 procent in 1984 naar 51 procent in 2009.

3.2 Type baantjes

Tabel 3.4 laat zien welke type baantjes scholieren hebben.

Tabel 3.4 Percentage baantjes tijdens normale schoolweken, naar geslacht

	jongens (%)	meisjes (%)	totaal (%)
krant bezorgen	18	12	15
babysitten	5	19	12
bij de boer	5	2	4
karweitjes en klusjes	5	4	5
lesgeven	1	2	2
werken in de winkel/supermarkt	12	13	13
horeca	7	7	7
fabriek	2	<1	1
transport	<1	<1	<1
kantoor	<1	<1	<1
promotiewerk	<1	<1	<1
callcenter	<1	<1	<1
bouw	1	<1	<1
ziekenhuis	<1	1	<1
schoonmaken	<1	1	1
ander baantje	8	6	7

De meest voorkomende baantjes die scholieren tijdens normale schoolweken hebben, zijn:

- kranten of folders rondbrengen
- werken in een winkel
- babysitten

Meisjes en jongens hebben verschillende soorten baantjes. Bij meisjes is babysitten de meest voorkomende baan; bij jongens is dat de krantenwijk.

Baantjes die bij 'ander baantje' genoemd werden, zijn: webdesign, programmeren, werken in bibliotheek, honden uitlaten, eigen taartenbedrijf, werken op de manege, hockeytrainer.

Tabel 3.5 bevat de populariteit van de vakantiebaantjes naar geslacht. Het gaat om het vakantiewerk dat is gedaan in zomer en eventueel in de najaarsvakantie van 2008. De krantenwijk en werken in de winkel scoren het hoogst. In het Nibud-Scholierenonderzoek 2006-2007 was werken bij de boer het meest populaire vakantiebaantje. Werken bij de boer staat nu op de derde plaats.

Tabel 3.5 Percentage baantjes tijdens vakantieweken, naar geslacht

	jongens (%)	meisjes (%)	totaal (%)
krant bezorgen	12	9	10
babysitten	3	9	6
bij de boer	9	5	7
karweitjes en klusjes	5	3	4
lesgeven	<1	<1	<1
werken in de winkel/supermarkt	10	11	10
horeca	6	6	6
fabriek	2	<1	2
transport	<1	<1	<1
kantoor	2	2	2
promotiewerk	<1	<1	<1
callcenter	<1	<1	<1
bouw	2	<1	1
ziekenhuis	1	2	1
schoonmaken	<1	1	1
ander baantje	7	6	6

Verschillen naar leeftijd

In tabel 3.6 staat per leeftijdscategorie welke baantjes scholieren hebben tijdens de schoolweken.

Met de leeftijd neemt het percentage scholieren toe met een 'formeel' baantje tijdens de schoolweken (bijvoorbeeld werken in een winkel of in de horeca). Onder de 12- tot en met 14-jarigen is kranten bezorgen het meest populaire baantje. Onder de oudere scholieren is werken in een winkel favoriet.

Tabel 3.6 Percentage scholieren met een bepaald baantje, naar leeftijd

	12 jaar (%)	13-14 jaar (%)	15-16 jaar (%)	17-18 jaar (%)
krant bezorgen	8	18	15	9
babysitten	5	10	15	13
bij de boer	1	4	5	4
karweitjes en klusjes	2	6	4	3
lesgeven	<1	<1	2	3
werken in de winkel/supermarkt	1	2	22	31
horeca	<1	2	11	18
fabriek	<1	<1	2	2
transport	<1	<1	<1	<1
kantoor	<1	<1	1	1
promotiewerk	<1	<1	<1	<1
callcenter	<1	<1	<1	2
bouw	<1	<1	1	<1
ziekenhuis	0	<1	1	2
schoonmaken	0	<1	2	2
ander baantje	4	5	10	10

Tabel 3.7 bevat de baantjes-top 3 per leeftijdscategorie. Oppassen komt in elke top 3 voor. In het Nibud-Scholierenonderzoek 2006-2007 was de top 3 hetzelfde.

Tabel 3.7 Top 3 baantjes, naar leeftijd

	12 jaar	13-14 jaar	15-16 jaar	17-18 jaar
1	krantenwijk	krantenwijk	winkel/supermarkt	winkel/supermarkt
2	oppassen	oppassen	krantenwijk	horeca
3	karweitjes	karweitjes	oppassen	oppassen

In tabel 3.8 staat per leeftijdscategorie welk vakantiewerk scholieren hebben. Onder de 12- tot en met 14-jarigen is de krantenwijk het meest populaire vakantiebaantje. Onder de oudere scholieren is vakantiewerk in een winkel favoriet.

Tabel 3.8 Percentage scholieren met bepaald vakantiewerk, naar leeftijd

	12 jaar (%)	13-14 jaar (%)	15-16 jaar (%)	17-18 jaar (%)
krant bezorgen	7	13	10	6
babysitten	4	6	7	5
bij de boer	2	6	9	6
karweitjes en klusjes	3	5	3	2
lesgeven	<1	<1	<1	<1
werken in de winkel/supermarkt	2	2	17	28
horeca	<1	1	10	16
fabriek	<1	<1	3	4
transport	<1	<1	<1	1
kantoor	<1	1	2	3
promotiewerk	<1	<1	<1	<1
callcenter	<1	<1	<1	2
bouw	<1	<1	2	2
ziekenhuis	<1	<1	2	4
schoonmaken	<1	<1	1	2
ander baantje	2	5	8	8

Tabel 3.9 bevat de vakantiewerk-top 3 per leeftijdscategorie.

Tabel 3.9 Top 3 vakantiewerk, naar leeftijd

	12 jaar	13-14 jaar	15-16 jaar	17-18 jaar
1	krantenwijk	krantenwijk	winkel/supermarkt	winkel/supermarkt
2	oppassen	oppassen	krantenwijk/horeca	horeca
3	karweitjes	bij de boer	bij de boer	krantenwijk/bij de boer

Trends

In tabel 3.10 staan de percentages van de scholieren met een bijbaantje vanaf 1994. Ten opzichte van het Nibud-Scholierenonderzoek 2006-2007 zijn de scholieren meer gaan werken.

Tabel 3.10 Scholieren met betaald werk tussen 1994 en 2008, naar leeftijd

	1994 (%)	1996 (%)	1999 (%)	2002 (%)	2004 (%)	2006 (%)	2008 (%)
12 jaar	18	13	22	16	17	7	16
13 jaar	23	23	32	29	29	22	30
14 jaar	33	33	46	34	38	32	40
15 jaar	46	42	57	52	52	48	57
16 jaar	52	57	66	64	66	63	71
17 jaar	54	55	68	72	73	67	76
18 jaar	58	58	76	79	73	73	72

3.3 Aantal uur dat een scholier werkt

Tabel 3.11 laat zien hoeveel uur scholieren per week werken tijdens de schoolweken. De gegevens gelden alleen voor scholieren die daadwerkelijk een baantje hebben tijdens de schoolweken.

Met de leeftijd, neemt ook de hoeveelheid tijd toe die scholieren besteden aan een baantje tijdens de schoolweken. Eerder in dit hoofdstuk bleek dat 16 procent van de 12-jarige scholieren een baantje heeft of betaalde klusjes doet. Deze groep werkt gemiddeld 5 uur per week. Scholieren van 17 en 18 jaar werken gemiddeld 11 uur per week. Jongens en meisjes werken ongeveer hetzelfde aantal uren. Het gemiddelde voor alle scholieren met een baantje tijdens de schoolweken, is 8 uur per week.

Tabel 3.11 Tijdsbesteding aan baantje, naar leeftijd en geslacht (exclusief 0)

	uren per week
12 jaar	5
13-14 jaar	5
15-16 jaar	9
17-18 jaar	11
jongens	9
meisjes	8
totaal	8

Tabel 3.12 laat zien hoeveel uur scholieren per week besteden aan vakantiewerk. De gegevens gelden alleen voor scholieren die daadwerkelijk vakantiewerk hebben. Ook hier neemt de hoeveelheid tijd die scholieren besteden aan vakantiewerk, toe met de leeftijd. Gemiddeld besteden scholieren 18 uur per week aan vakantiewerk. Scholieren van 12 jaar, werken gemiddeld 7 uur per week tijdens de vakantie; scholieren van 17 en 18 jaar gemiddeld 24 uur per week. Jongens werken tijdens de vakantie iets meer dan meisjes.

Tabel 3.12 Tijdsbesteding aan vakantiewerk, naar leeftijd en geslacht (exclusief 0)

	uren per week
12 jaar	7
13-14 jaar	12
15-16 jaar	19
17-18 jaar	24
jongens	19
meisjes	16
totaal	18

4 Uitgaven

Scholieren hebben niet alleen inkomsten; ze geven hun geld uiteraard ook uit. Dit hoofdstuk gaat over de manier waarop scholieren hun eigen geld besteden.

4.1 Totale uitgaven

Gemiddeld besteedt een scholier € 100 per maand. In het Nibud-Scholierenonderzoek 2006-2007 lag dit bedrag op € 89 per maand.

Omgerekend naar alle scholieren in Nederland (ruim 850.000) besteedt deze groep maandelijks 85 miljoen euro.

Verschillen naar geslacht en leeftijd

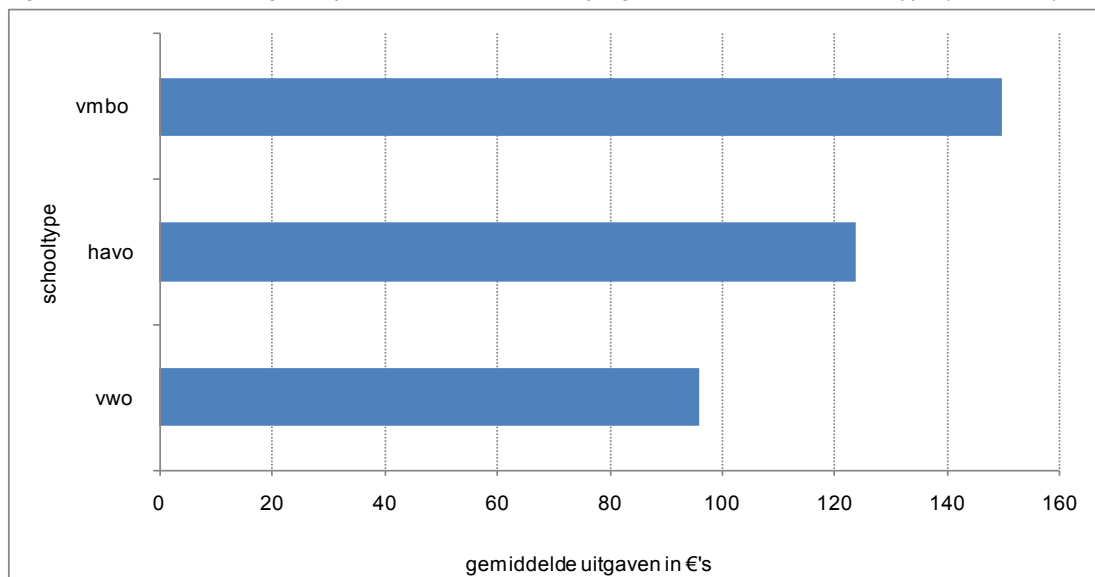
Met de leeftijd stijgen zowel de inkomens als logischerwijs ook de uitgaven. In tabel 4.1 staat dat jongens per maand gemiddeld € 111 besteden, tegen € 89 door meisjes. Vanaf hun 15-de besteden jongens gemiddeld steeds hogere bedragen dan meisjes.

Tabel 4.1 Gemiddelde uitgaven per maand, naar leeftijd (inclusief 0)

	jongens (€)	meisjes (€)	totaal (€)
12 jaar	55	51	52
13 jaar	55	50	52
14 jaar	72	73	72
15 jaar	112	96	104
16 jaar	180	126	154
17 jaar	179	149	164
18 jaar	310	214	266
totaal	111	89	100

Figuur 4.1 laat zien dat scholieren van 15 en 16 jaar op het vmbo gemiddeld het meeste geld uitgeven. Scholieren van diezelfde leeftijd op het vwo geven gemiddeld het minste uit.

Figuur 4.1 Gemiddelde uitgaven per maand van 15-en 16 jarige scholieren, naar schooltype (inclusief 0)

Uitgaven

Gemiddeld gaven scholieren in 1984 117 gulden (€ 53) per maand uit. Dit is veel minder dan de 228 gulden (€ 103) die er binnen kwam.

In 2009 zijn de gemiddelde totale uitgaven € 100 per maand tegenover € 144 aan inkomsten. In 1984 hield een scholier aan het einde van de maand dus een groter deel van zijn inkomen over dan in 2009.

De gemiddelde prijsstijging tussen 1984 en 2008 is 63 procent. Anno nu zou een scholier uit 1984 dus € 86 uitgeven. Jongeren van nu besteden beduidend meer, terwijl hun inkomsten niet evenredig zijn toegenomen met de prijsstijgingen.

4.2 Bestedingen per uitgavenpost

Tabel 4.2 laat zien dat bijna driekwart van de scholieren geld besteedt aan snoep en snacks. In populariteit van de uitgavenposten volgen daarna cadeaus (57 procent), mobiele telefoon (53 procent) en uitgaan (52 procent).

Jongens besteden hun geld aan beduidend andere posten dan meisjes. Uitgaven aan fris en aan computers zijn bij jongens duidelijk populairder dan bij meisjes. Uitgaven aan kleding/schoenen, cosmetica, cadeaus en tijdschriften zijn bij meisjes populairder dan bij jongens.

Met de leeftijd van de scholieren, neemt ook de rol van zelf geld uitgeven toe.

Tabel 4.2 Percentage scholieren dat geld uitgeeft aan een uitgavenpost, naar geslacht en leeftijd

uitgavenpost	totaal (%)	jongens (%)	meisjes (%)	12 jaar (%)	13-14 jaar (%)	15-16 jaar (%)	17-18 jaar (%)
snoep en snacks	73	76	69	64	71	76	77
cadeaus	57	45	68	47	52	60	72
mobiele telefoon	53	51	56	41	48	58	70
uitgaan, bioscoop, cabaret	52	49	55	29	43	62	73
kleding en schoenen	44	34	53	23	36	52	65
frisdrank	41	53	29	34	38	45	47
overig eten en drinken	39	43	35	33	33	43	53
verzorging (cosmetica, kapper)	33	15	51	21	31	36	40
dagje weg	21	18	25	14	17	24	35
alcoholische dranken	21	24	18	2	5	34	54
computerspullen	21	35	7	28	23	18	15
openbaar vervoer	19	16	22	10	12	24	34
dvd's, cd's, download film en muziek	16	18	15	14	15	17	21
goede doelen	15	12	17	26	14	11	15
abbonementen, tijdschriften	15	9	21	15	14	15	16
contributies (sport, hobby)	14	16	12	14	11	14	20
schoolspullen	12	9	14	16	10	11	14
overig	11	11	11	14	11	10	10
roken	9	10	8	1	4	15	15
huisdier	8	6	11	17	8	7	6
brommer, scooter	6	9	3	1	2	10	16
verzekeringen	4	6	2	2	1	5	11
drugs	3	5	2	1	1	5	7
speel- en gokautomaten	3	4	1	4	2	2	3

In tabel 4.3 staan de gemiddelde bedragen die scholieren per maand uitgeven aan een bepaalde uitgavenpost. Dit is het gemiddelde van *alle scholieren*; dus ook degenen die niets uitgeven aan een bepaalde uitgavenpost tellen mee. Alleen de uitgavenposten waar van de gemiddelde uitgaven € 4 of meer zijn, zijn getoond.

Tabel 4.3 Gemiddelde uitgaven per uitgavenpost, naar geslacht (inclusief 0)

	jongens (€)	meisjes (€)	totaal (€)
kleding en schoenen	19	23	21
snoep en snacks	14	9	11
alcoholische dranken	15	7	11
uitgaan, bioscoop, cabaret	11	8	9
overig eten en drinken	10	6	8
mobiele telefoon	8	7	7
frisdrank	8	3	6
verzorging (cosmetica, kapper)	2	5	4
computerspullen	7	1	4

Gemiddeld geven scholieren het meeste uit aan kleding en schoenen: zo'n € 21 per maand. Dit gemiddelde omvat zowel de 44 procent van de scholieren die zelf geld uitgaven aan kleding en schoenen, maar ook de 55 procent die dit niet doen. Na kleding en schoenen, geven scholieren het meeste uit aan snoep & snacks en alcohol. Deze top 3 is hetzelfde als in het Nibud-Scholierenonderzoek 2006-2007.

Tabel 4.4 op de volgende bladzijde laat zien welke bedragen scholieren gemiddeld besteden aan de verschillende uitgavenposten, uitgesplitst naar geslacht en naar leeftijd. Het gaat om de resultaten van de scholieren die **wel** geld besteden aan de betreffende uitgavenpost. Uit tabel 4.2 blijkt dat 21 procent van de scholieren geld uitgeeft aan alcohol. Tabel 4.4 laat zien dat zij hier gemiddeld € 52 per maand aan besteden. Bijna de helft van de scholieren besteedt geld aan kleding en schoenen; gemiddeld gaat het om € 48 per maand.

Tabel 4.4 Gemiddelde uitgaven per uitgavenpost, naar geslacht en leeftijd (exclusief 0)

uitgavenpost	totaal (€)	jongens (€)	meisjes (€)	12 jaar (€)	13-14 jaar (€)	15-16 jaar (€)	17-18 jaar (€)
snoep en snacks	16	18	13	12	13	18	23
cadeaus	10	10	10	9	8	11	12
mobiele telefoon	14	15	13	11	12	15	17
uitgaan, bioscoop, cabaret	18	22	15	10	10	21	30
kleding en schoenen	48	55	43	42	44	51	51
frisdrank	14	16	12	10	11	17	18
overig eten en drinken	21	23	18	14	16	23	31
verzorging (cosmetica, kapper)	11	14	10	9	10	12	12
dagje weg	13	14	12	14	11	13	16
alcoholische dranken	52	61	39	*	29	50	63
computerspellen	18	19	11	19	14	20	24
openbaar vervoer	14	16	12	20	12	13	15
dvd's, cd's, download film en muziek	12	13	10	10	10	13	13
goede doelen	7	7	7	10	6	8	5
abbonementen, tijdschriften	7	10	6	6	7	7	8
contributies (sport, hobby)	26	29	23	25	25	29	24
schoolspullen	10	12	9	8	7	9	19
overig	23	31	16	12	14	30	56
roken	31	34	27	*	16	33	39
huisdier	8	10	7	7	6	10	12
brommer, scooter	33	34	31	*	*	36	33
verzekeringen	24	24	23	*	*	22	34
drugs	27	31	16	*	*	28	26
speel-en gokautomaten	15	16	9	*	10	20	*

*minder dan 50 waarnemingen

Verschillen naar geslacht

Jongens besteden aan alle uitgavenposten hogere bedragen dan meisjes. Uitschieters zijn alcohol, uitgaan, bioscoop, cabaret, kleding en schoenen, computerspullen en roken.

Verschillen naar leeftijd

Met de leeftijd nemen ook de bedragen toe die scholieren besteden aan de uitgavenposten. Dit geldt vooral voor de uitgaven aan alcohol. Scholieren van 13 en 14 jaar die geld uitgeven aan alcohol, besteden hier € 29 per maand aan; bij 17- en 18-jarigen gaat het om € 63 per maand.

Waar gaat het geld heen?

Het percentage scholieren dat geld uitgeeft aan kleding en schoenen, is gegroeid van 23 procent in 1984 tot 44 procent in 2009. Eerder zagen we dat het percentage scholieren dat kleedgeld krijgt, ook is toegenomen.

In 1984 gaf 57 procent van de scholieren geld uit aan muziek (omschrijving: grammofoonplaten); in 2009 is dat 16 procent (omschrijving nu: dvd's, cd's, download film en muziek). En aan tijdschriften en abonnementen besteedde 35 procent van de scholieren in 1984 geld, tegen 15 procent in 2009.

Het percentage rokers nam af van 18 procent in 1984 naar 9 procent in 2009. En het percentage scholieren dat geld uitgeeft aan alcohol nam ook af, van 30 procent in 1984 tot 21 procent nu.

Naar uitgaven aan cosmetica, huisdieren, goede doelen en dagjes werd in 1984 niet gevraagd en in 2009 wel. Ook de uitgavenposten 'computerspellen' en 'mobiele telefoon' werden in 1984 nog niet genoemd; in 2009 zijn dit voor de scholieren belangrijke uitgavenposten.

4.3 Uitgaven aan kleding

Uit het Nibud-Scholierenonderzoek 2006-2007 bleek dat ouders veel uitgaven voor hun kinderen betalen. Tabel 4.5 laat zien dat 58 procent van de ouders alle kleding voor de scholieren betaalt. Een kwart van de scholieren betaalt een deel van de kleding zelf; een ander deel wordt door hun ouders betaald.

Tabel 4.5 Wie betaalt de uitgaven aan kleding?, naar leeftijd

	12 jaar (%)	13-14 jaar (%)	15-16 jaar (%)	17-18 jaar (%)	totaal (%)
ik betaal alles zelf	4	12	18	29	15
ik en mijn ouders betalen	18	21	31	37	26
mijn ouders betalen alles	78	68	51	34	59

Tabel 4.6 laat zien dat een derde van de scholieren die kleedgeld krijgen, daarvan niet hun kleding hoeven te betalen. Hun ouders betalen al hun kleding. Blijkbaar mogen deze scholieren hun kleedgeld aan andere dingen besteden.

Tabel 4.6 Wie betaalt de uitgaven aan kleding?

	met kleedgeld (%)	zonder kleedgeld (%)	totaal (%)
ik betaal alles zelf	30	5	15
ik en mijn ouders betalen	38	17	26
mijn ouders betalen alles	32	78	59

4.4 Uitgaven aan de mobiele telefoon

Bijna alle scholieren hebben een mobiele telefoon (96 procent). Scholieren met een mobiele telefoon, bellen gemiddeld voor € 16 per maand. Met de leeftijd, nemen de telefoonkosten toe. Zo verbellen scholieren van 12 jaar gemiddeld € 10 per maand; 17- en 18-jarigen gemiddeld € 20 per maand.

Meer dan een derde van de scholieren betaalt zijn telefoonkosten helemaal zelf. Er zijn dus meer scholieren die hun telefoonkosten helemaal zelf betalen, dan scholieren die hun kleding zelf betalen.

Eén op de vijf scholieren betaalt een deel van de telefoonkosten zelf; bij 36 procent van de scholieren betalen de ouders alles. Met de leeftijd, neemt ook het percentage scholieren toe dat de telefoonkosten helemaal zelf betaalt.

Tabel 4.6 Wie betaalt de uitgaven aan de mobiele telefoon?, naar leeftijd

	12 jaar (%)	13-14 jaar (%)	15-16 jaar (%)	17-18 jaar (%)	totaal (%)
ik betaal alles zelf	29	32	44	58	39
ik en mijn ouders betalen	23	25	22	18	23
mijn ouders betalen alles	47	43	34	24	38

Het type abonnement verandert ook met de leeftijd. Van de 12-jarigen heeft circa 70 procent een prepaidkaart en 17 procent een abonnement. Van de 17- en 18-jarigen heeft 51 procent een prepaid telefoon en 47 procent een abonnement.

Top 5 budgetaandeel totale groep			
	1984		2009
kleding en schoenen	14%	kleding en schoenen	19%
uitgaan, bioscoop, cabaret	13%	snoep en snacks	10%
alcoholische dranken	12%	alcoholische dranken	10%
muziek	7%	uitgaan, bioscoop, cabaret	8%
snoep en snacks	7%	overig eten en drinken	7%

Top 5 budgetaandeel jongens			
	1984		2009
alcoholische dranken	15%	kleding en schoenen	15%
uitgaan, bioscoop, cabaret	14%	alcoholische dranken	12%
kleding en schoenen	9%	snoep en snacks	11%
muziek	8%	uitgaan, bioscoop, cabaret	9%
snoep en snack	7%	overig eten en drinken	8%

Top 5 budgetaandeel meisjes			
	1984		2009
kleding en schoenen	22%	kleding en schoenen	16%
uitgaan, bioscoop, cabaret	12%	snoep en snacks	11%
cadeaus	8%	alcoholische dranken	10%
muziek	7%	overig eten en drinken	8%
snoep en snack	7%	uitgaan, bioscoop, cabaret	8%

4.5 Aankopen via internet

Uit eerder onderzoek van het Nibud bleek al dat jongeren aankopen doen via internet. Uit het Nibud-Scholierenonderzoek 2008-2009 blijkt dat meer dan een derde van de scholieren wel eens iets koopt via internet. Echter, meer dan de helft van de scholieren heeft dat nog nooit gedaan. Jongens kopen vaker iets via internet dan meisjes: 53 procent van de jongens, tegen 35 procent van de meisjes.

Tabel 4.7 Percentage scholieren dat aankopen doet via internet, naar geslacht en leeftijd

	jongens (%)	meisjes (%)	12 jaar (%)	13-14 jaar (%)	15-16 jaar (%)	17-18 jaar (%)	totaal (%)
nee	47	65	73	61	50	39	56
ja, wel eens gedaan	42	31	24	34	40	48	37
ja, regelmatig	11	4	3	5	9	13	7

De meeste populaire producten die scholieren via internet kopen, zijn:

- kleding;
- computer/elektronica;
- dvd's;
- online spelletjes;
- mobiele telefoons.

Tabel 4.8 laat zien waarom scholieren die nog nooit iets via internet gekocht hebben, dat nog nooit gedaan hebben. Ongeveer 40 procent van deze groep, weet niet waar hij geld aan zou moeten besteden op internet; 32 procent van deze groep vindt geld uitgeven via internet niet veilig.

Tabel 4.8 Redenen waarom scholieren geen aankopen doen via internet, naar geslacht

	jongens (%)	meisjes (%)	totaal (%)
ik zou niet weten waaraan ik geld moet uitgeven op internet	41	33	37
geld uitgeven via internet lijkt me niet veilig	31	33	32
anders, namelijk	10	9	10
ik wil altijd iets echt zien, voordat ik het koop	18	24	22

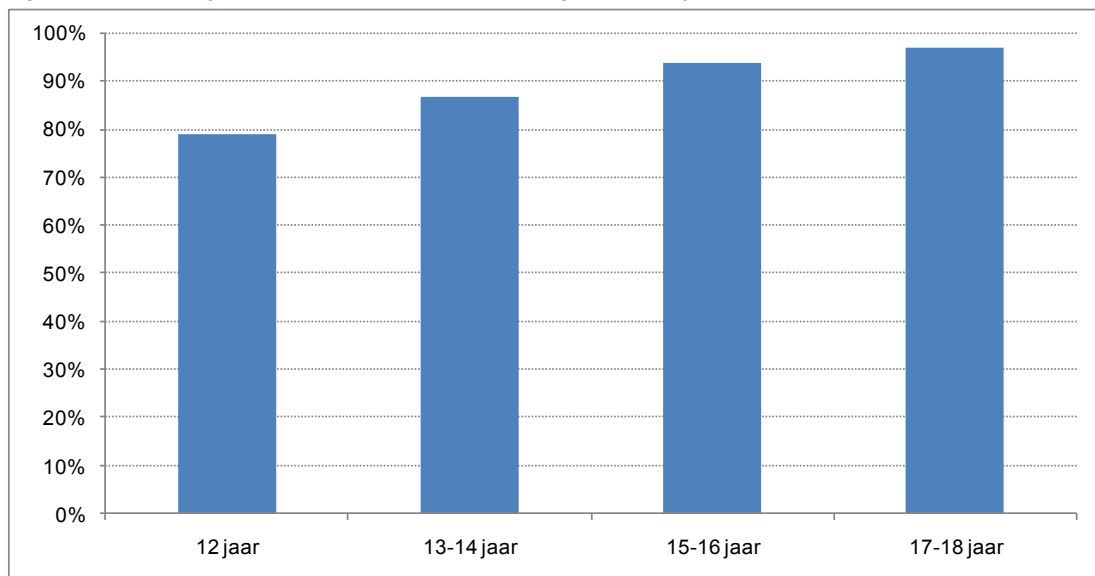
5. Bankzaken

Scholieren hebben vaak baantjes, sluiten abonnementen af en betalen soms al met een pinpas. Daardoor krijgen ze te maken met contracten, loonstroken en rekeningen die betaald moeten worden. Scholieren maken met andere woorden voor het eerst kennis met financieel beheer.

5.1 Bankrekening

Figuur 5.1 laat zien dat veel scholieren een eigen bankrekening hebben. Wel zijn er verschillen naar leeftijd zichtbaar. Zo hebben bijna alle scholieren van 17 en 18 jaar een bankrekening, tegen 79 procent van de 12-jarigen.

Figuur 5.1 Percentage scholieren met een bankrekening, naar leeftijd

De meeste scholieren controleren ten minste één keer per maand het saldo van hun bankrekening. Eén op de vijf doet dat iedere week. Eén op de tien scholieren controleert het saldo slechts één keer per jaar. Naarmate scholieren ouder en financieel zelfstandiger worden, controleren zij het saldo vaker (zie tabel 5.1).

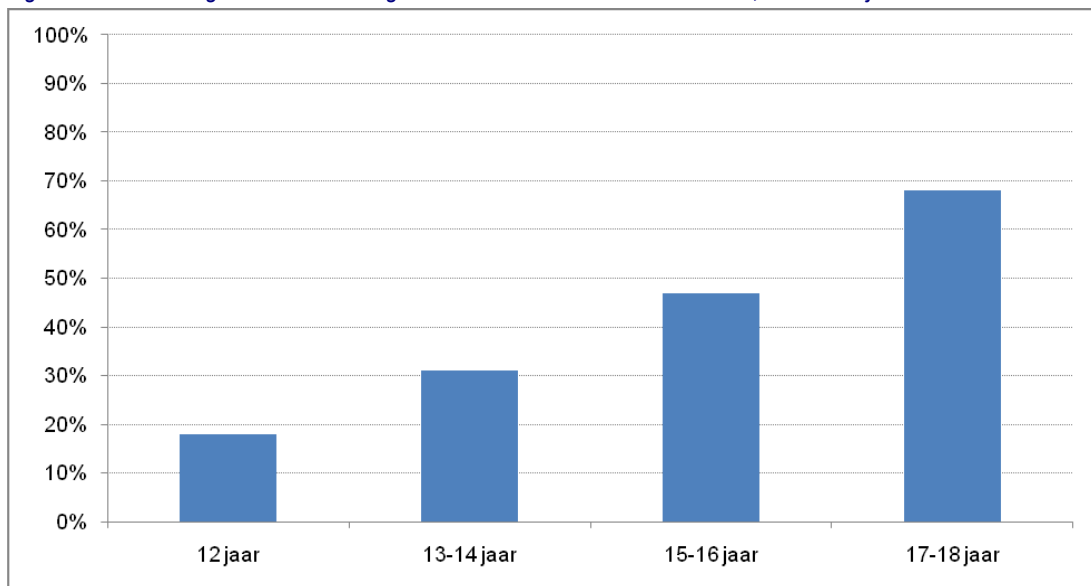
Tabel 5.1 Frequentie waarmee scholieren het saldo van hun bankrekening controleren

	12 jaar (%)	13-14 jaar (%)	15-16 jaar (%)	17-18 jaar (%)	totaal (%)
iedere dag	4	1	3	5	3
tenminste één keer per week	9	13	23	35	19
tenminste één keer per 2 weken	8	19	23	27	20
tenminste één keer per maand	35	37	36	25	35
tenminste één keer per jaar	23	14	6	4	10
nooit	20	16	10	5	13

5.2 Internetbankieren

Van de scholieren met een bankrekening, regelt 40 procent zijn bankzaken via internet. Jongens doen dat vaker dan meisjes: 42 procent van de jongens, tegen 38 procent van de meisjes. Met de leeftijd neemt het percentage scholieren toe dat zijn bankzaken regelt via internet (zie figuur 5.2). Bijna één op de vijf 12-jarigen internetbankiert wel eens, tegen 68 procent van de 17- en 18-jarigen.

Figuur 5.2 Percentage scholieren dat gebruik maakt van internetbankieren, naar leeftijd

Aan de scholieren die een bankrekening hebben, is een aantal stellingen voorgelegd over internetbankieren (zie tabel 5.2). Uit de reacties blijkt dat 84 procent van de scholieren bankieren via het internet een middel vindt om hun uitgaven bij te houden. Ook vindt 91 procent het makkelijk. Scholieren kunnen dus goed overweg met internetbankieren. Bijna een derde van de scholieren wil er graag meer over leren.

Tabel 5.2 Stellingen over internetbankieren

	mee eens (%)	neutraal (%)	niet mee eens (%)
door internetbankieren houd ik goed bij wat ik uitgeef	84	10	5
ik vind internetbankieren makkelijk	91	6	3
ik vind internetbankieren best eng	11	19	71
ik wil graag meer leren over internetbankieren	28	30	24
internetbankieren is niet op jongeren gericht	17	24	59

6. Sparen

Het Nibud vindt het belangrijk dat jongeren sparen. Daarvan leren zij reserveren voor hoge en/of onvoorziene uitgaven.

6.1 Spaargedrag

Van alle scholieren spaart 89 procent zelf. In het Nibud-Scholierenonderzoek 2006-2007 lag dat percentage nog op 78. Onder sparen wordt hier verstaan sparen op een bankrekening waar je zelf aan mag komen, op een bankrekening waar je niet zelf aan mag komen en/of in een spaarpot. Er zijn nauwelijks verschillen naar leeftijd en geslacht. Onder vmbo'ers van 15 en 16-jaar zijn er iets minder spaarders dan onder hun leeftijdgenoten op het vwo: 86 procent op het vmbo, tegen 92 procent op het vwo.

Voor meer dan de helft van scholieren (53 procent) zetten de ouders geld opzij. Hierin is sinds het Nibud-Scholierenonderzoek 2006-2007 niets veranderd. Ongeveer één op de vijf ouders spaart niet voor hun kind. Een kwart van de scholieren weet niet of hun ouders voor hen sparen.

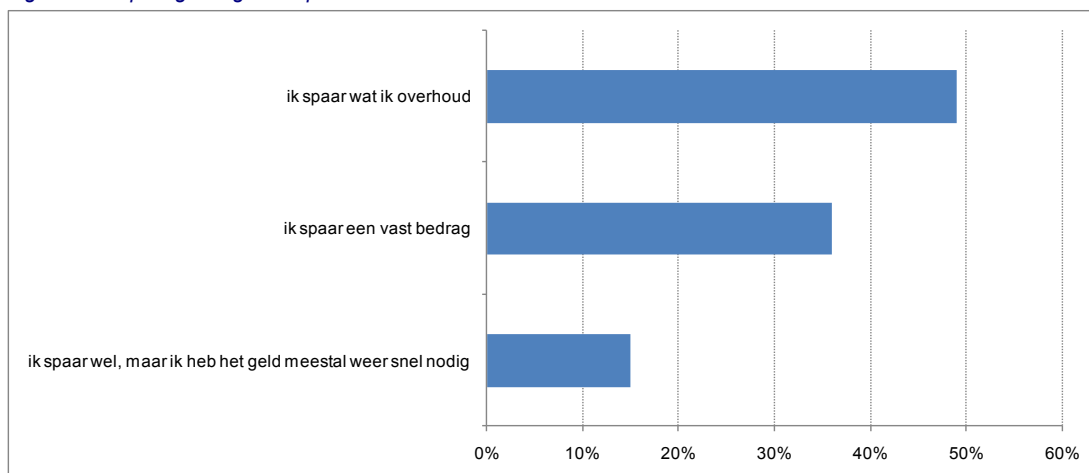
Sparen

Ongeveer 90 procent van de scholieren spaart. Dat percentage is niet veranderd sinds 1984. Gemiddeld spaarde een scholier in 1984 € 22 per maand; in 2009 € 38. Rekening houdend met de inflatie, is het bedrag dat scholieren sparen ongeveer hetzelfde gebleven.

Jongens sparen meer dan meisjes. Dit verschil blijft over de tijd ongeveer gelijk. Jongens sparen in 2009 gemiddeld € 15 per maand meer dan meisjes. In 1984 was het verschil tussen jongens en meisjes ongeveer € 9 per maand.

Figuur 6.1 laat zien dat de helft van de scholieren spaart wat ze overhouden per maand. Meer dan een derde scholieren spaart een vast bedrag per maand. Deze scholieren sparen meer bewust.

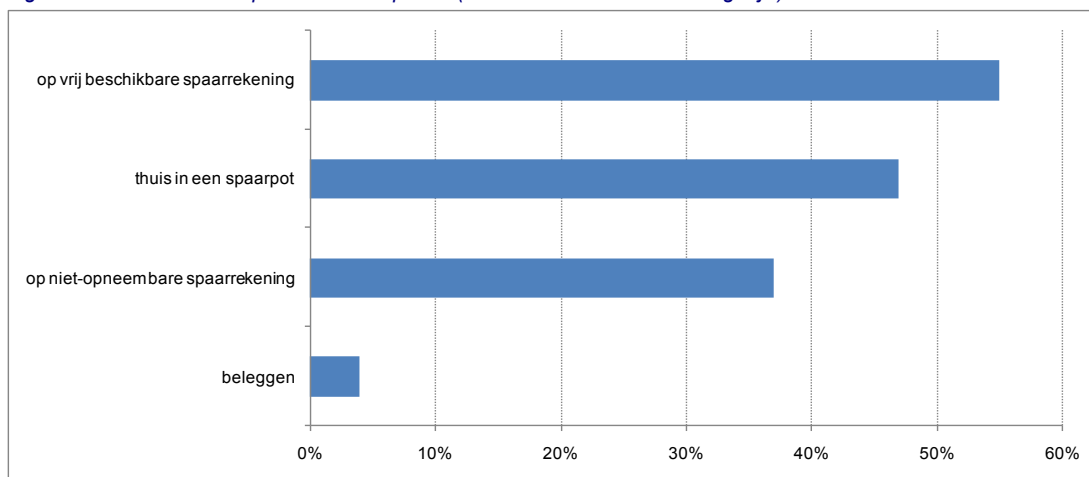
Figuur 6.1 Spaargedrag van sparende scholieren

6.2 Manieren van sparen

Figuur 6.2 laat zien op welke manier(en) scholieren sparen. Op deze vraag konden zij meerdere antwoorden geven.

Figuur 6.2 Manier waarop scholieren sparen (meerdere antwoorden mogelijk)

Thuis sparen

Bijna de helft van de scholieren spaart thuis. Jongere scholieren doen dat meer dan oudere scholieren. Van de 12-jarigen heeft 68 procent een spaarpot, tegen 34 procent van de 17- en 18-jarigen. Ten opzichte van het Nibud-Scholierenonderzoek 2006-2007 zijn deze percentages een stuk hoger. In 2006 spaarde 31 procent van de scholieren thuis.

Sparen op spaarrekening

Iets meer dan de helft van de scholieren (55 procent) spaart op een bank- of girorekening waar zij zelf aan mogen komen; 37 procent spaart op een geblokkeerde spaarrekening. Meisjes sparen net iets vaker op een geblokkeerde spaarrekening dan jongens: 40 procent van de jongens, tegen 34 procent van de meisjes.

6.3 Spaarbedrag

Gemiddeld sparen scholieren € 38 per maand. In het Nibud-Scholierenonderzoek 2006-2007 was het gemiddelde spaarbedrag € 24 per maand. De mediaan geeft een realistischer beeld van de bedragen die scholieren sparen, omdat hoge spaarbedragen het gemiddelde vertekenen. Het mediane spaarbedrag bedraagt € 20 per maand. Van alle scholieren spaart de helft minder dan € 20 per maand; de andere helft spaart meer dan € 20. Het mediane spaarbedrag per maand neemt toe met de leeftijd. Het mediane spaarbedrag van jongens ligt op € 46 per maand. Bij meisjes is de mediaan € 31.

Tabel 6.1 Spaarbedrag per maand, naar leeftijd (inclusief 0)

	gemiddelde (€)	mediaan (€)
12 jaar	21	10
13 jaar	25	15
14 jaar	28	15
15 jaar	41	20
16 jaar	53	30
17 jaar	62	45
18 jaar	74	50
totaal	37	20

6.4 Spaardoelen

Tabel 6.2 laat zien waar scholieren voor sparen. Op deze vraag konden zij meerdere antwoorden geven.

Tabel 6.2 Percentage scholieren met een bepaald spaardoel, naar geslacht en leeftijd (meerdere antwoorden mogelijk)

	jongens (%)	meisjes (%)	12 jaar (%)	13-14 jaar (%)	15-16 jaar (%)	17-18 jaar (%)	totaal (%)
speciaal doel	42	42	41	39	44	46	42
voor later	41	53	46	43	48	59	47
geen reden (ik houd geld over)	28	23	26	29	24	19	26
moet van mijn ouders	11	11	10	12	11	9	11

Bijna de helft van de scholieren spaart 'voor later'. Meisjes noemen dat spaardoel vaker dan jongens. Van de scholieren spaart 42 procent voor een speciaal doel. Eén op de tien scholieren spaart omdat het moet van hun ouders.

7. Lenen en schulden

7.1 Leengedrag

Uit het Nibud-Scholierenonderzoek 2006-2007 bleek scholieren regelmatig lenen. Scholieren lenen meestal geld van hun ouders of van vrienden/kennissen.

Ook uit het Nibud-Scholierenonderzoek 2008-2009 blijkt dat bijna tweederde van de scholieren 'soms' geld leent. Meer dan een derde leent nooit geld van anderen. Uit het Nibud-Scholierenonderzoek 2006-2007 bleek dat 45 procent van de scholieren wel eens geld leende. Het lijkt er dus op dat meer scholieren zijn gaan lenen. Dit is echter een voorzichtige conclusie, omdat de vraagstelling in het Nibud-Scholierenonderzoek 2006-2007 anders was.

Bijna een kwart van de scholieren (23 procent) leende geld op het moment dat zij deelnamen aan het onderzoek. In het Nibud-Scholierenonderzoek 2006-2007 lag dit percentage op 21.

Tabel 7.1 Leen je wel eens geld van anderen?, naar geslacht

	jongens (%)	meisjes (%)	totaal (%)
vaak	6	4	5
soms	54	61	58
nooit	40	35	37

Meisjes lenen net iets vaker dan jongens. Geld lenen van anderen is niet afhankelijk van de leeftijd; alleen 12-jarigen lenen minder vaak. De helft van deze leeftijdscategorie leent nooit geld van anderen.

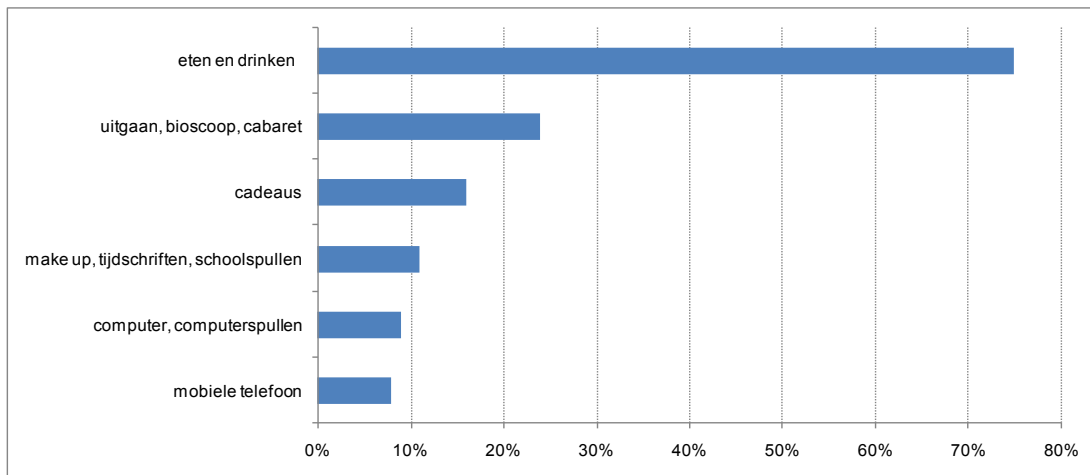
Lenen

Ten opzichte van 1984 zijn er in 2009 meer scholieren die zeggen dat zij wel eens (soms of vaak) geld lenen: 54 procent van de scholieren in 1984 tegen 63 procent nu.

Het percentage scholieren dat een schuld heeft op het moment dat de vragenlijst werd ingevuld, is nagenoeg gelijk gebleven: 25 procent van de scholieren in 1984 tegen 23 procent nu.

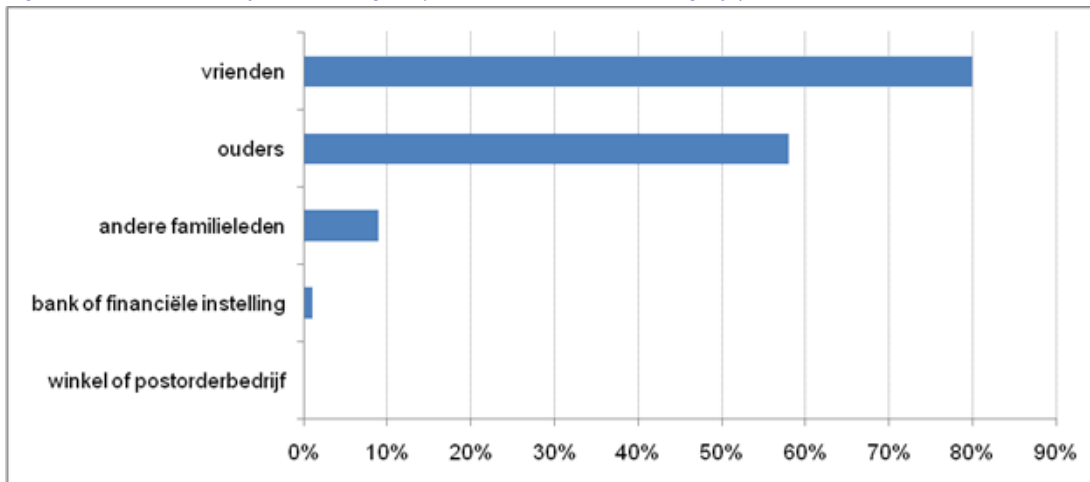
Figuur 7.1 laat zien waar scholieren voor lenen. Op deze vraag konden zij meerdere antwoorden geven. Driekwart van de scholieren leent kleine bedragen, bijvoorbeeld voor eten en drinken, of voor cadeautjes, make-up, tijdschriften of schoolspullen. Ook leent bijna een kwart van de scholieren voor uitgaan. Daarop volgt lenen voor de computer en mobiele telefoon. Voor deze uitgaven wordt wel minder vaak geleend.

Figuur 7.1 Top 5 van zaken waarvoor scholieren wel eens geld lenen

Scholieren die wel eens lenen, doen dat vooral van vrienden (80 procent) en/of van hun ouders (58 procent). Lenen bij officiële instanties zoals de bank of een postorderbedrijf, komt onder scholieren weinig voor (beiden bij minder dan 1 procent van de scholieren).

Figuur 7.2 Van wie leen je wel eens geld (meerdere antwoorden mogelijk)

Uit tabel 7.2 op de volgende bladzijde blijkt dat scholieren vooral kleine bedragen lenen. De mediaan is € 2 per keer. Dat wil zeggen dat de helft van de scholieren per keer minder dan € 2 leent en de andere helft meer. 20 Procent van de 17- en 18-jarigen leent meer dan € 10 per keer.

Tabel 7.2 Bedrag lening gemiddeld per keer, naar geslacht en leeftijd

	jongens (€)	meisjes (€)	12 jaar (€)	13-14 jaar (€)	15-16 jaar (€)	17-18 jaar (€)	totaal (€)
20%	1	1	1	1	1	1	1
40%	2	2	1	1	2	2	2
50%	2	2	2	2	2	5	2
60%	3	2	2	2	3	5	3
80%	10	5	5	5	6	10	5

In de totaal geleende bedragen die scholieren op het moment van het onderzoek hadden uitstaan, zitten grote verschillen. Zo neemt met de leeftijd de (mediaan van de) totale schuld toe. Bovendien hebben jongens hogere schulden dan meisjes.

Tabel 7.3 Mediane leenbedrag, naar geslacht en leeftijd (exclusief 0)

	jongens (€)	meisjes (€)	12 jaar (€)	13-14 jaar (€)	15-16 jaar (€)	17-18 jaar (€)	totaal (€)
20%	4	3	2	3	5	10	4
40%	10	6	5	5	10	20	10
50%	15	10	5	10	20	31	10
60%	20	12	10	10	20	50	20
80%	50	35	16	30	50	100	50

7.2 Mening over lenen

Aan de scholieren is een aantal stellingen voorgelegd over lenen. Uit de reacties blijkt dat veel scholieren niet negatief staan tegenover het lenen van geld. Driekwart van de scholieren is het eens met de stelling dat geld lenen niet slecht is, als je maar terugbetaalt; 69 procent vindt lenen voor kleine bedragen niet erg. Aan de andere kant vindt ongeveer de helft van de scholieren (47 procent) dat hun leeftijdsgenoten te makkelijk geld lenen. Opmerkelijk is verder dat 63 procent van de scholieren schulden hebben erger vindt dan lenen. Blijkbaar klinkt het woord schulden voor hen negatiever dan een lening.

Tabel 7.4 Percentage scholieren dat het eens is met een bepaalde stelling

	mee eens (%)	neutraal (%)	mee oneens (%)	weet ik niet (%)
ik ben tegen geld lenen	33	33	30	5
geld lenen is niet slecht, als je maar terugbetaalt	75	12	11	2
voor kleine bedragen is lenen niet erg	69	14	14	2
mijn leeftijdsgenoten lenen te makkelijk geld	47	21	16	15
lenen moet verboden worden	7	15	71	6
geld lenen is handig als je geen geld meer hebt	38	25	32	5
schulden hebben is erger dan lenen	63	15	13	9

7.3 Leentype

Scholieren die wel eens geld lenen, zorgen er bijna allemaal voor dat zij het geld zo snel mogelijk terugbetalen (82 procent). Meisjes zijn daarin net iets consequenter dan jongens.

Tabel 7.5 Wat voor leentype ben je?, naar geslacht

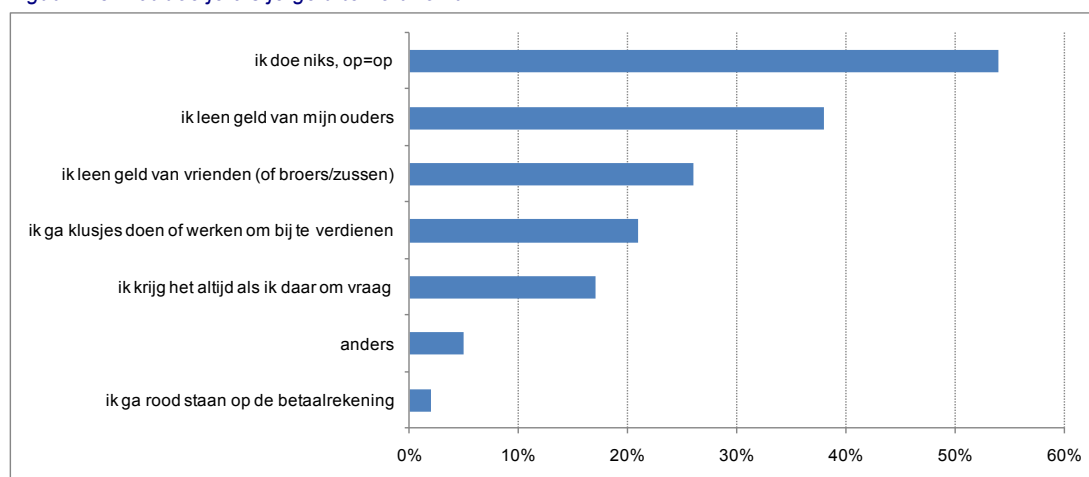
leentype	jongens (%)	meisjes (%)	totaal (%)
ik zorg er voor dat ik zo snel mogelijk terugbetaal	77	86	82
terugbetalen komt wel een keer	12	8	10
ik vergeet meestal hoeveel en van wie ik heb geleend	3	3	3
ik betaal pas terug als de ander daar om vraagt	6	2	4
ik betaal meestal niet terug	3	1	2

7.4 Geld te kort

Van de scholieren komt 34 procent af en toe wel eens geld te kort; 9 procent komt vaak geld te kort en 58 procent nooit. Ten opzichte van het Nibud-Scholierenonderzoek 2006-2007 liggen de percentages in dit onderzoek lager. In 2006 kwam 10 procent van de scholieren vaak geld te kort, en 40 procent wel eens.

Van de scholieren die geld te kort komen, doet 54 procent niets, 38 procent leent bij zijn ouders, en een kwart bij vrienden of bij broers en zussen (zie figuur 7.3). De scholieren konden meerdere antwoorden geven op deze vraag.

Figuur 7.3 Wat doe je als je geld te kort komt?

Van de scholieren die geld te kort komen, krijgt 15 procent nooit extra geld van zijn ouders als zij daar om vragen. Een derde van de scholieren krijgt in dat geval alleen extra geld als het echt nodig is. Eén op de tien ouders geeft altijd extra geld als hun zoon of dochter daar om vraagt (zie tabel 7.8).

Tabel 7.6 Percentage scholieren dat extra geld van de ouders krijgt als hij/zij daar om vraagt, naar geslacht

	jongens (%)	meisjes (%)	totaal (%)
ik krijg het bijna nooit	18	12	15
ik krijg het alleen als het om kleine bedragen gaat	23	19	21
ik krijg het alleen als het echt nodig is	31	36	33
ik krijg het wel, maar moet het later terugbetalen	17	23	20
ik krijg het altijd als ik daar om vraag	11	10	11

8. Omgaan met geld

In de vorige hoofdstukken zijn de inkomsten, uitgaven, baantjes, en het spaar- en leengedrag van scholieren aan de orde gekomen. De scholieren is ook gevraagd naar hun mening over hun eigen geldgedrag en over hun vaardigheden op het gebied van omgaan met geld. Dit hoofdstuk bespreekt deze onderwerpen.

Tabel 8.1 laat zien dat het merendeel van de scholieren (61 procent) van zichzelf vindt dat zij goed met geld kunnen omgaan. Slechts 5 procent vindt dat ze dat niet goed kunnen.

Tabel 8.1 Vind je dat je goed met geld kunt omgaan?, naar geslacht

	jongens (%)	meisjes (%)	totaal (%)
ja	63	60	61
soms wel, soms niet	33	36	34
nee	5	4	5

Uit tabel 8.2 blijkt dat scholieren die op een vast moment zakgeld krijgen, vaker van zichzelf vinden dat zij goed met geld kunnen omgaan, dan scholieren die geen of onregelmatig zakgeld krijgen.

Tabel 8.2 Vind je dat je goed met geld kunt omgaan?

	geen zakgeld (%)	zakgeld op vast moment (%)	zakgeld op on- regelmatige tijden (%)
ja	56	64	53
soms wel, soms niet	38	33	41
nee	6	4	7

Omgaan met geld

In 1984 vond 25 procent van de scholieren dat ze goed met geld konden omgaan. Nu zegt 61 procent dat over zichzelf. In 1984 vond 29 procent van de scholieren dat ze niet goed met geld konden omgaan, tegen 5 procent in 2009.

De manier waarop de vraag is gesteld, is wel veranderd. In 2009 was de vraag: 'vind je dat je goed met geld kunt omgaan', terwijl in 1984 de vraag was 'hoe vind je zelf dat je met geld omgaat'.

Tabel 8.3 laat zien met welke zaken scholieren moeite hebben op het gebied van geld. Scholieren konden meerdere antwoorden geven op deze vraag. Scholieren hebben het meest moeite met overzicht houden over hun inkomsten en uitgaven. Bijna een derde van de scholieren vindt dit lastig. In het Nibud-Scholierenonderzoek 2006-2007 gold dit voor slechts 21 procent van de scholieren. Van de scholieren komt 28 procent vaak in de verleiding om iets te kopen wat in de aanbieding is. Ongeveer één of de vijf scholieren komt moeilijk rond. Iets meer dan een kwart vindt niets lastig. Over het algemeen vinden meisjes vaker iets lastig dan jongens. Bovendien vinden vmbo'ers van 15 en 16 jaar 'uitkomen met geld' en 'niet laten verleiden door reclames' vaker lastig dan hun leeftijdgenoten op de havo en het vwo.

Tabel 8.3 Wat vind je lastig als het om geld gaat?, naar geslacht

	jongens (%)	meisjes (%)	totaal (%)
uitkomen met mijn geld	16	21	19
overzicht houden over wat ik krijg en uitgeef	28	34	31
voorkomen dat ik te veel koop omdat het goedkoper is (aanbieding)	20	36	28
mezelf niet door reclames te laten verleiden	14	21	18
mezelf niet door anderen of vrienden laten beïnvloeden	17	18	17
betrouwbare informatie en aanbieders vinden	8	6	7
prijsbewust zijn	20	24	22
om mijn eigen geld uit te geven	17	21	19
niets is lastig	33	20	26

Tabel 8.4 laat zien dat 43 procent van de scholieren goed nadenkt voordat zij hun geld uitgeven. Bijna één op de vijf scholieren geeft het geld dat zij hebben, direct uit.

Tabel 8.4 Geldtype, naar geslacht

	jongens (%)	meisjes (%)	totaal (%)
wat ik heb aan geld, geef ik direct uit	16	20	18
ik denk goed na voordat ik geld uitgeef	40	45	43
als ik iets wil en ik heb geen geld dan leen ik het	3	3	3
ik spaar eerst voordat ik iets koop	26	18	22
ik vind het best moeilijk om mijn geld uit te geven, ik spaar liever	15	14	14

Tabel 8.5 laat zien dat vmbo'ers van 15 en 16 jaar vaker hun geld direct uitgeven dan hun leeftijdsgenoten op de havo en het vwo.

Tabel 8.5 Geldtype van 15- en 16-jarige scholieren, naar schooltype

	vmbo (%)	havo (%)	vwo (%)
wat ik heb aan geld, geef ik direct uit	26	19	14
ik denk goed na voordat ik geld uitgeef	39	46	51
als ik iets wil en ik heb geen geld dan leen ik het	4	3	3
ik spaar eerst voordat ik iets koop	21	22	18
ik vind het best moeilijk om mijn geld uit te geven, ik spaar liever	10	11	14

8.1 Geldtypes

Tot slot van dit hoofdstuk zijn de antwoordmogelijkheden op de vraag 'Wat voor geldtype ben je?' samengevoegd tot de volgende drie categorieën:

1. **Uitgevers:** 'wat ik heb aan geld, geef ik direct uit' is samengevoegd met 'als ik iets wil en ik heb geen geld dan leen ik het' (21 procent)
2. **Bedachtzaam:** 'ik denk goed na voordat ik geld uitgeef' is samengevoegd met 'ik spaar eerst voordat ik iets koop' (65 procent)
3. **Zuinig:** ik vind het best moeilijk om mijn geld uit te geven, ik spaar liever (14 procent)

Op die manier is bekeken wie nu die scholier is die het geld direct laat rollen of juist zuinig aan doet, en wat scholieren lastig vinden in het omgaan met geld. De uitkomsten staan in tabel 8.6 op de volgende bladzijden.

De categorie 'uitgevers' spaart minder, komt vaker geld te kort en leent vaker dan de bewuste en de zuinige scholieren. Meisjes behoren net iets vaker tot deze groep dan jongens, namelijk 53 procent van de meisjes tegen 47 procent van de jongens. Scholieren tussen de 15 en 16 jaar laten geld vaker rollen dan jongere of oudere scholieren.

De categorie 'zuinig' vindt het moeilijk om geld uit te geven. Tot deze groep behoren relatief vaak de jongere scholieren (12-14 jaar).

Tabel 8.6 Geldtype, naar verschillende kenmerken

	uitgevers (%)	bedachtzaam (%)	zuinig (%)	totaal (%)
geslacht				
jongen	47	51	52	49
meisje	53	49	48	51
leeftijd				
12 jaar	9	11	16	11
13-14 jaar	36	40	45	38
15-16 jaar	42	36	29	39
17-18 jaar	12	12	10	12
schooltype				
onderbouw	31	41	51	38
vmbo bovenbouw	34	26	20	29
3 havo/vwo	10	9	10	10
bovenbouw havo	14	12	12	13
bovenbouw vwo	11	12	6	11
sparen				
niet	26	8	3	16
ja, een vast bedrag	20	34	40	26
ja, wat ik overhoud	26	49	51	35
ja, maar ik heb het geld snel weer nodig	29	10	5	24
lenen				
ja, vaak	13	3	3	5
ja, soms	66	58	42	63
nee, nooit	20	39	55	37
kom je wel eens geld tekort?				
ja, vaak	26	5	2	9
ja, soms	50	32	16	34
nee, nooit	25	63	82	58

	uitgevers (%)	bedachtzaam (%)	zuinig (%)	totaal (%)
wat vind je lastig aan omgaan met geld?				
uitkomen met mijn geld	41	14	8	19
overzicht houden over wat ik krijg en uitgeef	44	28	20	31
voorkomen dat ik te veel koop omdat het goedkoper is (aanbieding)	39	27	17	28
mezelf niet door reclames te laten verleiden	22	17	11	18
mezelf niet door anderen of vrienden laten beïnvloeden	20	17	16	17
betrouwbare informatie en aanbieders vinden	5	7	7	7
prijsbewust zijn	29	21	18	22
om mijn eigen geld uit te geven	16	15	40	19
niets is lastig	16	29	30	26
hebben jij en je ouders afspraken over je uitgaven gemaakt?				
nee, dit interesseert mijn ouders niet	23	7	7	10
nee, mijn ouders weten dat ik het goed besteed	28	41	44	38
ja, hier hebben we afspraken over gemaakt	14	17	15	16
ja, alleen bij bepaalde of grote uitgaven	31	31	29	31
ja, mijn ouders controleren dit altijd	4	5	6	5
krijg je extra geld van je ouders als je daar om vraagt?				
ik krijg het bijna nooit	16	15	13	15
ik krijg het alleen als het om kleine bedragen gaat	20	22	21	21
ik krijg het alleen als het echt nodig is	29	36	34	33
ik krijg het wel, maar moet het wel later terugbetalen	20	20	23	20
ik krijg het altijd als ik daar om vraag	14	9	9	11

9. Conclusies

Zoals gezegd, vindt het Nibud het belangrijk dat jongeren kennis maken met geld. Met behulp van onder andere lesmaterialen, een website voor jongeren en boekjes voor ouders en jongeren bereidt het Nibud jongeren voor op hun latere verantwoordelijkheden op dit terrein. De kennis over het geldgedrag van jongeren, ontleent het instituut aan de Scholierenonderzoeken, die sinds 1984 worden gehouden onder scholieren in het voortgezet onderwijs. Het Nibud-Scholierenonderzoek 2008-2009 is alweer het 10^e in de reeks van onderzoeken naar het financiële gedrag van scholieren. Hieronder staan de belangrijkste conclusies uit dit laatste onderzoek.

Per maand hebben scholieren gemiddeld € 144 te besteden. Dat geld komt uit verschillende bronnen. Scholieren krijgen geld van hun ouders, maar verdienen ook zelf geld met allerlei baantjes. Het inkomen van jongens is hoger dan dat van de meisjes. Jongens hebben gemiddeld € 155 per maand te besteden en meisjes € 133. Het gemiddelde scholiereninkomen is in 2008-2009 aanzienlijk hoger dan in 2006-2007. Dat kan komen doordat er in 2008-2009 voor het eerst specifiek is gevraagd naar het geld dat verdiend wordt met klusjes.

Bijna alle scholieren krijgen geld van hun ouders. Onder geld van ouders wordt in dit onderzoek verstaan zakgeld, kleedgeld en/of belgeld.

Het Nibud adviseert ouders om hun kinderen vanaf een jaar of zes zakgeld te geven. Van een vast zakgeldbedrag, dat op een vast moment wordt gegeven, leren kinderen omgaan met een vast budget. Voor kinderen vanaf een jaar of twaalf heeft kleedgeld dezelfde functie. Zakgeld geven, is al jaren gebruikelijk in Nederland. Uit dit onderzoek blijkt dat 86 procent van de scholieren zakgeld krijgt. Veel minder scholieren krijgen kleedgeld, namelijk nog niet eens de helft van de scholieren (41 procent). Bovendien heeft kleedgeld niet altijd de opvoedende functie die het Nibud graag zou zien: er zijn ouders die hun kinderen kleedgeld geven, maar toch alle kleding blijven betalen voor hun kinderen.

In dit onderzoek is voor het eerst gevraagd of scholieren geld krijgen van hun ouders voor de mobiele telefoon (belgeld). Belgeld blijkt meer gangbaar te zijn dan kleedgeld: meer dan de helft van de scholieren krijgt belgeld.

Eén van de 'spelregels' voor zak- en kleedgeld is, dat ouders afspraken maken met hun kinderen over de besteding hiervan. Iets minder dan de helft van de ouders blijkt dat niet te doen; 31 procent maakt alleen afspraken over bepaalde of grote uitgaven.

Scholieren verdienen daarnaast ook zelf geld. Ongeveer de helft van de scholieren heeft een bijbaantje tijdens de schoolweken en 44 procent doet vakantiewerk. Jongens verdienen meer dan meisjes. Jongens verdienen gemiddeld € 153 per maand met hun bijbaantje en meisjes € 135 per maand. Het type bijbaantjes van scholieren, is nauwelijks veranderd met de jaren. De krantenwijk is het populairste baantje bij de jongens en babysitten bij de meisjes. Ook werken in een winkel of supermarkt blijft populair. Het aantal uren dat scholieren werken, is hetzelfde als twee jaar geleden, namelijk gemiddeld acht uur per week. Jongens en meisjes besteden ongeveer evenveel tijd aan hun baantje.

Het geld dat scholieren ontvangen, wordt uiteraard ook uitgegeven. Met de leeftijd neemt het percentage scholieren toe, dat zelf bepaalt hoe zij hun geld besteden. Gemiddeld geven scholieren € 100 per maand uit. Populaire uitgavenposten zijn kleding en schoenen, snoep, en snacks en alcohol.

Scholieren besteden ook geld aan hun mobiele telefoon. Vaak wordt gedacht dat scholieren torenhoge telefoonrekeningen hebben, maar dit blijkt mee te vallen. Scholieren verbellen gemiddeld € 16 per maand. Wel nemen met de leeftijd de telefoonkosten toe. Scholieren van 12 jaar verbellen gemiddeld € 10 per maand, en 17- en 18-jarigen gemiddeld € 20. De meeste scholieren die net op het voortgezet onderwijs zitten, hebben een mobiele telefoon met prepaidkaart (zo'n 70 procent); van de 17- en 18-jarigen heeft 51 procent een prepaidtelefoon.

Scholieren zijn nog niet erg bezig met aankopen doen via internet. Meer dan de helft van de scholieren heeft dat nog nooit gedaan. Jongens zijn daarin wel meer bedreven dan meisjes: 53 procent van de jongens koopt wel eens iets via internet, tegen 35 procent van de meisjes. Ook internetbankieren is niet erg gebruikelijk onder scholieren; 60 procent internetbankiert niet. Met de leeftijd neemt de ervaring met internetbankieren toe: ongeveer twee derde van de 17- en 18-jarige scholieren regelt zijn bankzaken via internet.

Ongeveer 89 procent van de scholieren spaart. Een derde hiervan, spaart echt een vast bedrag per maand. Dus hoewel veel scholieren sparen, gebeurt dit lang niet altijd heel bewust. De helft van de scholieren legt alleen het geld opzij dat zij overhouden. Bijna tweederde van de scholieren leent geld. Vaak gebeurt dat bij vrienden en de ouders. Het gaat dan voornamelijk om kleine bedragen. Dit beeld was in het Nibud-Scholierenonderzoek 2006-2007 ook te zien. De meeste scholieren staan niet negatief ten opzichte van lenen, zo lang het maar om kleine bedragen gaat en het geld ook terugbetaald wordt. Ongeveer de helft van de scholieren vindt dat hun leeftijdsgenoten te veel lenen en bijna tweederde vindt schulden hebben erger dan lenen. Scholieren lenen kleine bedragen, maar lenen is wel gebruikelijk. Het lijkt er op dat scholieren zich niet echt bewust zijn van de risico's van lenen. Daarom is het erg belangrijk dat scholieren juist in deze fase leren wat de consequenties zijn van lenen.

Scholieren geven gemiddeld niet meer geld uit dan zij ontvangen. Hun inkomsten en uitgaven zijn dus in balans. Maar dat wil niet zeggen dat alle scholieren het gemakkelijk vinden om goed om te gaan met geld. Eén op de vijf scholieren heeft een gat in zijn hand. In dit onderzoek behoren ze tot de groep 'uitgevers'. Daarnaast zijn er de 'bedachtzamen' (65 procent) en de 'zuinigen' (14 procent). De uitgevers vertonen een risicovoller financieel gedrag dan de overige groepen. Ze lenen vaker, komen vaker geld te kort en sparen minder. Deze groep zegt ook vaker moeite te hebben met omgaan met geld dan de andere scholieren. Meisjes, scholieren op het vmbo bovenbouw, scholieren tussen de 15 en 16 jaar zijn meer vertegenwoordigd in de groep 'uitgevers' dan in de overige twee groepen. Het Nibud vindt dat ouders de eerstverantwoordelijken zijn voor de financiële opvoeding van hun kinderen. In dit onderzoek zien we dat veel ouders daar niet heel consequent mee bezig zijn. Ongeveer de helft maakt geen afspraken met hun kind over de besteding van hun eigen geld. Hierin zijn verschillen te zien tussen ouders van de 'uitgevers' ten opzichte van die van de 'bedachtzamen' en de 'zuinigen'. Van de uitgevers zegt zelfs een kwart geen afspraken te maken omdat deze ouders het niet interesseert tegen 7 procent van de bedachtzame en 7 procent van de zuinige scholieren.

Meer dan de helft van de scholieren is niet verantwoordelijk voor een eigen vast kledingbudget. Ouders springen vaak bij als hun kinderen te kort komen, terwijl jongeren juist in deze fase moeten leren omgaan met een vast budget. De uitgevers blijken vaker dan de overige scholieren extra geld te krijgen van hun ouders als ze geld te kort komen. En juist onder de uitgevers komt risicovoller financieel gedrag voor, zagen we hierboven.

25 JAAR SCHOLIERENONDERZOEK NIBUD

Het effect van financiële opvoeding thuis en lessen omgaan met geld op school

In 1984 wilde het Nibud erg graag weten hoe jongeren met geld omgaan. Hoeveel geld kregen ze van hun ouders, hadden jongeren een baantje, waaraan gaven ze hun geld uit? Maar ook wat jongeren op dat moment van lenen vonden. In die tijd was er nog helemaal niets bekend over deze groep en hun financiële gedrag. Iets wat we op dit moment niet meer kunnen zeggen.

Nu weten we inmiddels veel meer over de financiële situatie en de voorkeuren van scholieren. Maar ook zijn we meer te weten gekomen over het effect van de financiële opvoeding door ouders op het gedrag van hun kinderen. En de scholieren van toen zijn de ouders van die van nu.

In 1984 was het gemiddelde scholiereninkomen € 103 per maand en daarvan werd slechts de helft uitgegeven. Nu geeft een scholier een groter deel van zijn of haar inkomsten uit. Alle scholieren gezamenlijk (zo'n 850.000) waren in die tijd verantwoordelijk voor 45 miljoen euro per maand aan uitgaven. Op dit moment doen alle de scholieren gezamenlijk maandelijks voor zo'n 85 miljoen aan inkopen.

De soort uitgaven zijn ook veranderd. In 1984 gaven meer scholieren geld uit aan roken en alcohol dan nu. De uitgaven aan kleding zijn de afgelopen 25 jaar meer gestegen dan dat kleding duurder is geworden. In 1984 gaf slechts 23 procent van de scholieren geld uit aan kleding, gemiddeld € 28 per maand. Nu is dat 44 procent met gemiddeld € 48. Ook was kleedgeld in 1984 nog niet gebruikelijk. Slechts 22 procent van de scholieren kreeg kleedgeld. Zakgeld was wel heel gewoon, net als nu kreeg zo'n 85 procent van de scholieren zakgeld.

Wat betreft de inkomsten via baantjes, zien we dat een groter deel van de meisjes is gaan werken vergeleken met 25 jaar geleden. Nu heeft 47 procent een baantje (ten opzichte van 49 procent van de jongens) en toen was dat 37 procent van de meisjes. Ook bij vakantiewerk hebben meisjes deze inhaalslag gemaakt. Van 30 procent toen naar 41 procent nu. Meisjes hebben nu veel meer geld te besteden dan 25 jaar geleden in vergelijking tot de jongens.

Ten slotte valt op dat een steeds grotere groep scholieren leent, 63 procent leent nu wel eens geld, tegen 54 procent in 1984.

Kortom: in 25 jaar is er een hoop veranderd. Scholieren zijn meer echte consumenten geworden; ze geven een groter deel van hun geld uit. De verleidingen van tegenwoordig zijn misschien ook minder goed te weerstaan.